…ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

46-дахи жэлээ гарана

…УРЯАД ҮНЭН

…-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 50 (11954)
1969 оной февралиин 28, пятница

Сэн 2 мүнгэн

В. И. ЛЕНИНЭЙ ОЙДО — ГАБШАГАЙ АЖАЛ!

ҮҮСХЭЛ ГАРГАҺАН АЖАХЫДА

ЗОРИҺОНДОО ХҮРЭХЭЛ

…жэлэй һаяхан гараад байхада Сэлэнгын аймагай …Марксын нэрэмжэтэ колхозой хонишод өөһэдынгөө …шэ хаража үзөөд, байгша ондо абтаһан бүхы хурь-…е гарза хоролтогүйгөөр түлжүүлхэ, үбэлжэлгые …гаргахабди гэжэ уялга абажа, республика соогоо …уриие үүсхээ һэн.

…эдэнэр Буряад орондо хонин һүрэгые олоор үсхэ-…ын мяха, торголиг нооһо ехээр үйлэдбэрилдэг бо-…РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолые, пар-…эй дүрбэдэхи пленумэй шиидхэбэриие хүсэндэнь …этэ хүбитаяа оруулха, агууехэ багша В. И. Лени-…эй 100 жэлэй ойе ажалай бэлэгээр угтаха гэжэ …байгаа.

…ган эдэбхи үүсхэлыень колхоз, совхозуудай хони-…тэрэнһөө дэмжэжэ, хаа хаанагүй социалис мүры-…лсээтэйгээр дэлгэрээ. Энээнэй ашаар зарим ота-…үүдтэ хонидой түл эрхим һайнаар абтажа байһан …й мэдээсэлнүүд редакцида үдэрһөө үдэртэ ороно. …эл гаргагшадаймнай хэлэһэн үгэдөө хэр хүрэжэ, …аа ямараар дүүргэжэ байһаниие шалгахын түлэ …ад үнэн», «Правда Бурятии». аймагай «Улаан …этэнүүдэй шалгалтын бригада тус колхозой ота-…даа, хонишодоорнь уулзаа.

…үүн ургэн тэнюун Юрөө голые үгсэжэ, Бальчин-…газарта байратай артелиин суута хонишон Бу-…шаевагай даадаг отарада хүрэжэ ерэбэбди.

…нэ хүн хэзээ гэртээ һуугша һэм, Бутыд Гарма-…хэйнгоо хашаа соо хурьгадаа элеэлүүлжэ, сүлөө …ба. Нэгэ буржагар сагаахан хурьга баринхай, тэ-…эн литрэй шэлтэй һү угжажа һууба. Хурьганиинь …өөр, абьяастайтаар һүүлхэнээ хүдэлгэжэ байгаад,

…жир хурьгадые элеэлүүлжэ байнаб даа, эхынь хэ-…эй һаань, энэ хүйтэндэ хурьгандань үнеэнэй һү …ргагүй болоно,—гэжэ тэрэ хэлэнэ.

…е мүнөө энэ шанга хүйтэнэй үедэ хурьган бүхэ-…ир хараагүйдэнь яашье аргагүй ха юм. Эхын һү …үлээд, дороо хуурай, дэбдихэртэй дулаан байрада …энэ отарын хурьгад харахадашье ондоо, түсгаар …сүланууд байна бэшүү. Нэгэшье үрбэгэр, муу хурь-…шагүй.

— Бэеэ гамнаад, бага залхуураад, иигэд тиигэд гээд ябаа һаа, эдэ хурьгадай хахадыншье бүтэн бүрин түлжүүлхэгүйш. Үргэһэ нойр, амарха амаралтаяа мартаха тоонойл ябагдана гээшэ,—гэжэ Бутыд Банзаракцаева хэлэнэ.

Үнэхөөрөө тиимэл даа. Энэмнай хонин ажалда арба гаран жэл хүдэлһэн, хурьгадые хайшан гэжэ абаха, түлжүүлхэ, харууһалхые арбан хургандаал адли мэдэхэ болоһон хүн. Этээл тиимэһээ тэрэ өөрынгөө туһалагшад Шахир Шахирзянов; Цыден-Еши Гармажапов, Должит Цынгунова—дүрбүүлэн 625 хурьгадые абаад, нэгэншье толгой хоролтодо оруулаагүй түлжүүлжэ байна. Дүшэн хониниинь эхирлээ.

— һаяар үшөө 14 хонин хурьгалха. Тиихэдэнь зуун эхэ хонин бүриһөө 100 хурьга абажа, уялгаяа заабол дүүргэхэбди. Харин нёдондо зуунһаа 103 хурьга абаа һэмди. Энэ жэлдэ тэрээндээ арайл хүрэхэгүймнай ха. Мүнөө жэл тэнсэлгүй хүйтэн боложо, хэдэн хониднай дутуу түрөөд, иимэ юумэн болобо,—гэжэ тэрэ хэлэнэ.

Тэдэнэр эхэ хонидтоо тус бүридэнь үдэрэй 400 грамм талха, 450 грамм үбһэ, зелёнко эдюулнэ, гурба дахин уһална. Хурьгадтаа арбаад хоногтойһоонь хойшо ногоохон үбһэ, яһанай гурил, загаһанай тоһо эдюулдэг юм.

Тэрэшэлэн Галтайн-Хотогор, Талын-Булаг, Үдэнгэ гэхэ мэтэ нютагуудта үбэлжэжэ байһан артелиин дүршэлтэй бэрхэ хонишод Бутыд Батуева, Даша-Нима Аюшеев, Дамбин Будажапов, Буда-Цырен Булгатов, Цырен-Дылык Ванчиков, Дугмажап Доржиева, Доржо Табаев болон бусадай отарануудта баһал түл һайнаар абтана. Эдэ отарануудта хонидынь хуу түрэжэ дүүрээгүйшье һаань, зуун хонин бүриһөө 82—85 хурьгалтай болоод байна.

Колхоз соо искусственна аргаар үрэжүүлэгдэһэн бүхы 13460 эхэ хониднһоо даб дээрэ 10,8 мянга гаран хурьган абтанхай. Үхэл гарза бага, оройдоол 70 түл хоролтодо ороо. Мүн 300 шахуу хонид дутуу түрөө, амигүй хурьга гаргаа.

— Иигэд байхадаа абаһан уялгаяа хэр дүүргэжэ шадахагээшэбта? — гээд асуухада, колхозой парткомой секретарь Ц-Д. Н. Галсанов иигэжэ хэлэнэ:

— Тоолоод үзэел даа. Мүнөө 10.872 мянган хурьгад абтаа. Тиигэжэ дутуу түрэһэн, мүн амигүй хурьга гаргаашадтаяа хамта 11,1 мянга гаран хониднай түрэһэн болоно. Саада тээнь үшөө 2270 гаран хонид түрэхэ. Тиихэдээ зуун эхэ хонин бүриһөө дунда зэргээр 92,2 хурьга абаха арга гүйсэд бии,—гэжэ шоото дээрэ тоолоно.

Юрөөгэйхид хэлэһэндээ хүрэхэ гэжэ этигэхээр. Артелиин хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд, хонишодоор хөөрэлдэхэдэ тэдэнэр өөһэдынгөө абаһан социалис уялгые нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхын түлөө бүхы хэшээл оролдолго, хүсэ шадалаа элсүүлэн хүдэлжэ байна гэжэ мэдэхээр. Отара, бригадануудта библиотекарь, агитаторнууд, медицинскэ хүдэлмэрилэгшэд, һургуулиин һурагшад, багшанар саг үргэлжэ ябана. Тэдэнэр гансашье хөөрэлдөө үнгэргөөд, лекци уншаад ябадаггүй, мүн үбһэ тэжээл зөөлсэхэ, түлеэ залһа асарха гэхэ мэтээр хонишодтоо туһалдаг. Комсомолой эмхиншье энэ шухала хүдэлмэриин хажуу талада байгаагүй. Хэдэн залуушуул, комсомолнуудые отарануудта түл абалсахыень эльгээгээ. Худалдаа наймаанай эмхиин хүдэлмэрилэгшэд баһал мүнөө үень хонишодто хэзээ хэзээнэйхиһээ ехэ анхарал хандуулна. Хоёр автолавка хэды хоноод лэ бүхы отарануудые эрьежэ ябадаг.

Колхозой правлени, партком али нэгэ газарта бэрхэтэй байдалай тохёолдоо һаань, дары шухала хэмжээ абана, али болохо туһаламжа хүргэнэ. Жэшээнь, Ц-Д. Цыреторовагай отарада хонидынь туранхай, байрань муушаг байгаад, хурьгадай газалжа эхилхэдэ, үбһэ тэжээл нэмэжэ үгтөө, хүнүүд эльгээгдээ, байра байдалынь һайжаруулагдаа.

Гэхэтэй хамта бүхы хараалагдаһан хэмжээнүүдынь хуу бэелүүлэгдэжэ үшөөл шадагдаагүй. Социалис уялтынгаа ёһоор артелиин правлени, партком хонидой түл хэр абтажа, түлжүүлэгдэжэ байһан тухай дүн арбан хоног бүхэндэ, эхэ хонидой ямараар ондо орожо байһан тухай дүнгые һара бүри гаргажа, бүхы отарануудта хүргэхэ, түрүүшүүлдэ улаан вымпел барюулха, мүнгэн шан үгэхэ аад, тиимэ юумэн хэгдээгүй. Олонхи хонишод үни заяанай банида ороогүйбди, киношье харанагүйбди гэжэ гомдоно. Энээн тухай ажахын хүтэлбэрилэгшэд зохихо хэмжээ абаха байгаа гэжэ һанагдана. Түл һайнаар абаха хэрэгтэ жэжэ юумэн гэжэ байхагүй. Эдэ дутагдалнуудые усадхаха хэмжээн түргэн абтаха бэзэ гэжэ найдагдана.

Шалгалтада хабаадагшад:
А. АФАНАСЬЕВ,
аймагай «Улаан Сэлэнгэ» газетын хүдэлмэрилэгшэ,
Г. СУББОТИН, М. НАМЖИЛОВ,
«Буряад үнэн», «Правда Бурятии» газетэнүүдэй корреспондентнүүд.

Н. К. КРУПСКАЯДА ЗОРЮУЛАГДАБА

КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи марксизм-ленинизмын институдай, СССР-эй педагогическа эрдэмэй Академиин президиумэй хамтын научна сесси февралиин 26-да Москвада нээгдээ. Тус сесси Н. К. Крупскаягай түрэһөөр 100 жэлэй ойдо зорюулагдаһан байгаа.

В. И. Ленинэй дүтын нүхэр ба соратник, коммунис партиин болон совет гүрэнэй элитэ ажал ябуулагшын мүнхэ дурасхаалые ёһолон тэмдэглэхээ эрдэмтэд, түүхэшэд, үнинэй коммунистнууд, гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэд, соёлой ажал ябуулагшад, ниитын түлөөлэгшэд суглараа.

КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи марксизм-ленинизмын институдай директор **П. Н. Федосеев** сессиие нээбэ. Надежда Константиновнагай ажабайдал ба ажал ябуулга коммунис партиин түүхэтэй нягта холбоотой гэжэ үгэ хэлэхэдээ тэрэ тэмдэглээ. В. И. Ленинтэй, марксист-революционернүүдтэй хамта тэрэ манай партиин үндэһэ һуурииие табилсаһан, бүхы ами наһаяа партиин ажал ябуулгада зорюулһан юм.

Профессор **Г. Д. Обичкин** «Н. К. Крупская — партиин ба советскэ гүрэнэй элитэ ажал ябуулагша» гэһэн элидхэл хээ. СССР-эй педагогическа эрдэмэй академиин бодото гэшүүн **Ф. Ф. Королев** «Марксис педагогико болон совет һургуули байгуулха хэрэгтэ Н. К. Крупскаягай үүргэ» гэһэн элидхэл хэбэ.

Надежда Константиновна КРУПСКАЯДА

Советскэ правительствын шиидхэбэреэр Коммунис партиин Советскэ гүрэнэй элитэ ажал ябуулагша Н. К. Крупскаяда памятник бодхоогдохо юм. Совет засагай түрүүшын жэлнүүдтэ Наркомпросой байрладаг Сретенскэ бульварта ниислэл хотын олониитын түлөөлэгшэд, коммунис партиин ветеранууд, комсомолшууд, пионернүүд, февралиин 26-да ерээ. Хүшөөгэй һуури табилгада зорюулагдаһан баяр ёһололой митинг эндэ болоо.

КПСС-эй МГК-гай секретарь **А. П. Шапошникова** митинг нээбэ. В. И. Ленинэй хани нүхэр, соратник, гайхамшаг революционеркын совет хүнүүдтэ үнэтэй сэнтэй образ шэнэ памятнигта нэбтэрүүлэгдэһэн байха гэжэ найдажа байһанаа СССР-эй культурын министр **Е. А. Фурцева** митинг дээрэ мэдүүлбэ.

Надежда Константиновна Крупскаягай оюун бэлиг тухай, арадай гэгээрэлэй хүгжэлтэдэ тэрэнэй дүүргэһэн үүргэ тухай, үхибүүдтэ дуратай байһан тухай СССР-эй гэгээрэлэй министр **М. А. Прокофьев**, РСФСР-эй габьяата багша **Е. А. Рукавишникова**, комсомолой московско городской комитедэй секретарь **И. Н. Конюхова** гэгшэд хэлээ.

(ТАСС).

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи СССР-эй гүрэнэй болон Ленинскэ шангуудай талаар комитедүүдһээ

КПСС-эй ЦК-гай болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолоор 1969 оной ленинскэ ээлжээтэ шангуудые олголго 1970 ондо асарагдажа, В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойтой дашарамдуулан барюулагдаха болоо. 1970 оной ленинскэ шангуудые олгохо хүдэлмэринүүд 1969 оной октябриин 16 болотор абтаха гээд наука ба техникын, литературын, искусствын, архитектурын талаар СССР-эй гүрэнэй ба ленинскэ шангуудай талаар комитедүүд дуулгана.

1968 оной октябриин 16 хүрэтэр толилон гаргагдаһан, бүтээн бодхоогдоһон, үйлэдбэриһөө нэбтэрүүлэгдэһэн хүдэлмэринүүл тушаан абтаха.

Кандидатурануудые дэбжүүлгэтэй холбоотой бүхы асуудалнуудаар тус комитедүүдтэ хандахада болохо.

Н. К. КРУПСКАЯГАЙ ТҮРЭҺӨӨР 100 ЖЭЛЭЙ ОЙДО ЗОРЮУЛҺАН МОСКВАГАЙ ОЛОНИИТЫН СУГЛААН

В. И. Ленинэй дүтын нүхэр ба соратник, совет гүрэнэй болон коммунис партиин элитэ ажал ябуулагша Надежда Константиновна Крупскаягай мүнхэ образ совет хүнүүдэй, дэлхэйн бүхы ажалшадай сэдьхэл зүрхэндэ үлэнхэй. Ленинэй түрүүшын биограф Надежда Константиновна Крупскаягай гүрэнэй ба ниитын хэрэгтэ эсэшэ сусашагүйгөөр хабаадажа, марксизм-ленинизмдэ хэтэдээ үнэн сэхэ, коммунизмын илалтада хэлбэришэгүй бэхижэнхэй байһан тула арадай халуун дурлалда хүртэһэн байна. Бүхы оронойажалшадтай хамта москвагайхид дүлэтэ революционеркын түрэһөөр 100 жэлэй ойе тэмдэглэнэ. Ниислэл хотын олониитын түлөөлэгшэдэй февралиин 26-да болоһон суглаан энэ гайхамшаг үдэртэ зорюулагдаһан байгаа. Союзуудай байшангай Колонно зал соо совет, партийна, комсомолой хүдэлмэрилэгшэд, партиин ветерануудрэлэй болон соёл культурын ажал ябуулагшад, Совет Армиин болон флодой түлөөлэгшэд сугларaa.

Үнгын сэсэгүүдээр шэмэглэгдэһэн Н. К. Крупскаягай ехэ портрет, «1869—1969» гэжэ алтан үзэгүүдээр бэшэгдэһэн тоонууд сценэ дээрэ харагдана.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, партиин московско городской комитедэй нэгэдэхи секретарь В. В. Гришин, министрнүүд болон гүрэнэй ба ниитын бусад ажал ябуулагшад президиумдэ ерэжэ һууба.

КПСС-эй МГК-гай секретарь **А. П. Шапошникова** суглаае нээгээ. КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи марксизм-ленинизмын институдай директорэй орлогшо **А. А. Соловьев** элидхэл хээ. Тэрэ Н. К. Крупскаягай алдарта ажабайдал тухай, агууехэ Ленинтэй нягта холбоотой ажабайдал тухай хөөрөө. Надежда Константиновна Владимир Ильичэй үнэн нүхэр ба һамган, тэрэнэй дүтын туһалагша байгаа. Тэдэнэр хамтадаа хүшэр хүндэ байдалые, хари гүрэндэ сүлэлгын хохидолнуудые, нюуса байдалай аюулые дабажа гараһан юм.

Агуу ехэ Октябриин революциин илаһанай һүүлээр Ленинэй дурадхалаар Крупская Наркомпросто хүдэлжэ эхилбэ. Гэгээрэлэй арадай комиссариадай коллегиин гэшүүнээр хорин жэлэй туршада, бүхы наһандаа ажаллаа. Граждан дайнай жэлнүүдтэ 1919 оной зун Надежда Константиновна «Красная звезда» гэжэ агитпароход дээрэ аяншалһан байна. Тиихэдээ тэрэ сэрэгэй частьнуудта, таряашадай олон тоото суглаан дээрэ үгэ хэлэһэн. Тэрэнэй простой, ал үнэн сэдьхэлэй үгэнүүд шагнагшадта ойлгосотой байгаа.

В. И. Ленинэй үбшэлөөд байһан хүндэ хүшэр үдэрнүүдтэ Надежда Константиновна ходо шахуу хажуудань Владимир Ильичэй бэеын элүүр тухай оролдожо байһан. Ленинэй наһа бараһанай һүүлээр хэдышье гашуудалда ороо һаа, Крупская 1924 оной январиин 26-да Соведүүдэй Бүхэсоюзна II съездын заседани дээрэ үгэ хэлэһэн байна. Тиихэдээ тэрэ Владимир Ильичэй ажалшан арадта заха хизааргүй дуратай байһан тухай, мүлжэлгэ дарлалтаһаа ажалшадые сүлөөлхын түлөө эсэшэ сусашагүйгөөр тэмсэһэн тухай хэлээ һэн.

Ямаршье бэрхэшээлнүүдэй дайралдаа һаань, Надежда Константиновна марксизм-ленинизмын үзэл бодолой түлөө нэрэтэй түрэтэйгөөр бүхы наһандаа тэмсэһэн байна гэжэ А. А. Соловьев элидхэлэйнгээ түгэсхэлдэ хэлээ. Тэрэнэй һүүлээр СССР-эй педагогическа эрдэмэй академиин президент академик **В. М. Хвостов**, совет эхэнэрнүүдэй комитедэй түрүүлэгшын орлогшо **К. С. Проскурникова**, арадай гэгээрэлэй үнинэй ажал ябуулагшадай нэгэн **Л. В. Дубровина** гэгшэд үгэ хэлээ.

(ТАСС).

ЖАЛЫНЬ УРАГШАТАЙ

…Үдын нарин сэмбын фаб-… «…Текстильщик» гэжэ соёлой …й нэгэ таһалгада һун-… 15-дахи участогай агит-…пунктэ эмхидхэгдэнхэй. Окружной … түрүүлэгшэ Ю. М. Ор-…, комиссиин секретарь Г. И. …, комиссиин гэшүүд, …ууд нютагай Соведүүдэй …да эртээнһээ бэлдэжэ. …ай дунда ойлгуулгамжын …мэри ябуулжа эхилэн-…

…пунктын түхеэрэлгэ яһала …, …ооль һаруул, ариг сэбэр. … тэг дундань үргэн утэ … Наарэнь—«Правда», «Со-… Россия», «Правда Буря-… Известия», «Труд» газе-… «Партийная жизнь», …» журналнуудай һүүл-…гаранууд түримтайгаар та-… Ладахи номой хоёр шкаф …ба бүриин шэнэ литера-…журналнуудта һунгагшад … ехээр хандуулна. Шкаф … И. Ленинэй бюст табяа-… Мана агитпунктда телеви-…за гү, али шатар табиг-…нотэй сатаа культурнаар … болоно.

…«…һунгагшын» буланда …Р-эй конституци, Буряа-…Р-эй ажалшадай депута-… аймагуудай, городуудай, …хи районуудай, хүдөө-…нуудай ба поселково Со-… һунгаха һунгалтануу… …дури. ВЛКСМ-эй ЦК-гай …литическэ информацион-… Р. И. Кулик, А. И. …, Б. П. Токмаков гэгшэ-… «Арадай засаг тү-…з орган» гэхэ мэтын …ра бии.

…пунктын баруун ханадахи … стенд нарин сэмбын … ажал хүдэлмэри, тү-…рилэгшэд тухай хөөрэ-… һунгуулида хамаатай агитационно стенд уран гоёор, шадамар бэрхээр түхеэрэгдэнхэй. Эндэ городской болон Октябрьска районой Соведүүдэй депутатта кандидадуудта дэбжүүлэгдэһэн түрүүшүүлэй дүрэ зураг, ажалайнь намтартай танилсанабди. Фабрикын хүдэлмэришэд, албахаагшад нүхэд Н. К. Иванов, Г. С. Моисеенко, А. Г. Полянская, Н. Б. Савинова, М. П. Полонов гэгшэдые Октябрьска районойнгоо Соведэй депутадта кандидадуудаар нэрлэһэн байна. Нүхэд Е. С. Калашникова, М. Г. Семенькова, Л. А. Нестерева, Д. К. Тумурова гэгшэд городской Соведэй депутадта кандидадуудаар дэбжүүлэгдэнхэй.

Һунгуулиин 15-дахи участогта олон хүн һунгаха юм. Тэдэнэй список мүнөө бэлэн болонхой. Февралиин 25-ай мэдээгээр, 500 һунгагшад агитпунктда ерэжэ, списогтэ нэрэеэ шалгаһан байна. Эндэ үдэр бүхэндэ үдэрэй 12-һоо үдэшын 9 час болотор агитатор, окружной комиссиин гэшүүд хоёр таһалгаряагүйгөөр дежурлана. Һунгуулида хэрэгтэй бүхы документаци, жэшээлхэдэ, һунгагшадай клубай хүдэлмэриин түсэб, дежурна агитаторай уялга, дежурствын график, агитаторнуудай, окружной комиссиин гэшүүдэй, һунгагшадай список, агитпунктын хүдэлмэриин түсэб бии.

— Манай участогта 150 залуу һунгагшад тоологдоно. Ерэхэ субботодо тэдээндэ зорюулагдаһан үдэшэ үнгэргэгдэхэ. Мүнөө залуу һунгагшадтаа билетнэр уряалай бэшэгүүдые тараажа байнабди,—гэжэ окружной комиссиин гэшүүд Л. Г. Воронцова, О. О. Очирова гэгшэд хөөрөө һэн. Гадна фабрикын хүдэлмэришэд — һунгагшад февралиин 26-да өөһэдынгөө кандидадуудтай уулзалга үнгэргэбэ.

М. ЦЫРЕНОВ.

Улаан-Үдын нарин сэмбын фабрикын слесарь Иван Калистратович Иванов Октябрьска районно Соведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлэгдээ. Нүхэр Иванов 1968 ондо 11 уралан нарижуулгын мэдүүлгэ оруулһан байна. Тэрээндэ РСФСР-эй габьяата уралан нарижуулагша гэһэн нэрэ зэргэ олгогдонхой. Ажалдаа эрхим амжалта туйлаһанайнгаа түлөө нүхэр Иванов Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнагдаһан юм. Зураг дээрэ: И. К. Иванов.

П. БУРМАКИНАЙ фото.

ЗАЛУУ ҺААЛИШАН — ДЕПУТАДТА КАНДИДАТ

Захааминай аймагай «Победа» колхозой гэшүүн, залуу, эрхим һаалишан Зинаида Бадмаевна Гончиковае аймагай Соведэй депутадта кандидадаар нэгэн дуугаар дэбжүүлээ.

Комсомолой гэшүүн З. Б. Гончикова 8-дахи класс дүүргэһэнэй һүүлээр 2 жэлэй саада тээ һаалишанаар хүдэлхэ гэжэ шиидээд, түрэл колхозойнгоо нэгэ фермэдэ ошоһон юм. Залуу басаганда түрүүшээр хүндэшэг байгаа. Гэбэшье дүй дүршэл ехэтэй ахамад һаалишадай туһаламжаар Зина ажалдаа түргэнөөр дадажа, бэрхээр хүдэлжэ эхилээ һэн. Ажалдаа үнэн сэхээр хандажа, бэрхэ һаалишадһаа ехээр гээгдэхээ болёо бэлэй. Ажалша айлайда түрэһэн басаганай иимээр хүдэлжэ захалһаниинь гайхалгүй.

Нүхэр Гончикова үнгэрһэн жэлэй ажалай дүнгөөр колхозой түрүү һаалишадай тоодо оролсоно. 1968 ондо даажа абаһан үнеэдһээ хамта дээрээ 29974 килограмм һү һааһан байна. Тиихэдэ үнеэн бүриһөө 1757 килограмм һү һаагаа.

«Победа» колхоз үнгэрһэн жэлдэ гүрэндэ һү худалдаха түсэбөө хэдэн һараар урид дүүргэһэн юм. Түсэбһөө гадуур хэдэн мянган килограмм һүн үлүү тушаагдаа.

Энэ амжалтада колхозой эрхим һаалишан З. Б. Гончиковагай хубита оролсоһон байха. Залуу һаалишан, комсомолой гэшүүн нүхэр Гончикова колхозойнгоо гэшүүдэй иимэ ехэ этигэл найдабариие өөрынгөө эрхим ажалаар харюулхань лабтай.

Б. ШОЕНОВ.

…ЭРГЭЖЭЛЭЭ …ЭШЭЛҮҮЛНЭ

…й үедэ Пограничнэ сов-…озой һуралсалда ехэ …хандуулагдадаг болон-… ерэхэ бүри ажахыда …үү арга дүршэл нэбтэ-…, үйлэдбэридэ эрдэм …үйлалтанууд хэрэглэгдэ-…э байна.

…й бүхы дүрбэн МТФ-… малшад түсхай про-…рһөөр һуралсана. Илан-…ын адагай МТФ дээрэ … 48 часай програм-… кружок һайнаар хү-… 20 гаран һаалишад … һуралсадаг бай-…

…хонишодшье мэргэжэл ша-… дээшэлүүлхые оролдоно. … тогтоогдоһон графигай … мэргэжэлтэнүүдэй мэргэжэл-…үүдтэ ошожо, хони … харууһалха талаар зоо-ветеринарна заабаринуудые ойлгуулжа үгэдэг. Энэ талаар түл абалгын эхилхын урда тээ ехэхэн хүдэлмэри ябуулагдаһан байна.

Баян дүй дүршэлтэй, үнинэй ажалша, малша хүнүүд түсгаар бэлэдхэл гараха, салин хүлһэнэйнгөө түлөөһые дээшэлүүлдэг болоо. һаяхан 11 малшадта хоёрдохи классай мэргэжэл олгогдобо. Тэдэнэй тоодо жэл бүри ажалдаа үндэр амжалта туйладаг бэрхэ малшад — үнгэрһэн жэлдэ үнеэн бүриһөө 2000 литрһээ дээшэ һү һааһан һаалишад Мария Прохорова, Карима Юсупзянова, 100 эхэ хонин бүриһөө 90 шахуу хурьга абажа түлжүүлһэн үнинэй хонишон Бабасан Улзутуев болон бусад оролсоно.

Д. ДУГАРОВ.

Хяагта.

АГИТПОЕЗД АЯНШАЛҺААР

КПСС-эй Буряадай обкомой пропаганда болон агитациин таһагай агитпоезд һаяхан хоёр үдэрэй туршада түмэр замай Харанхы станциин хүдэлмэришэдтэ үнжэбэ. Дурсагдагша хугасаа соо лекторнүүд Н. Мункуев, И. Туманов, В. Цыбикжапов гэгшэд һонирхолтой лекцинүүдые уншаа. Тиихэдэ энэ агитпоездын бүлэгтэ оролсоһон дүрбэн врач станциин хүдэлмэришэдэй элүүр энхые шалгаһан байна. Гадна эдэнтэй сут ябаһан Улаан-Үдын авиационно заводой уран һайханай бүлгэмөөрхин (хүтэлбэрилэгшэнь Ю. Кротов) наада харуулаа.

Агитпоездын коллектив урдатээнь Пограничнэ совхозой Субэгтын, Калининай болон Хяагтын аймагай гүүртэ, фермэнүүдээр ябажа ерэһэн байна.

Э. БАДМАИН.

„КОСМОС-267“ НИИДХҮҮЛЭГДЭБЭ

ТАСС-ай мэдээсэл

«Космос-267» гэжэ ээлжээтэ хэмэл олон 1969 оной февралиин 26-да Советскэ Союзһаа дэгдээгдээ.

АЛБАНАЙ ХЭРЭГЭЭР АЙЛШАЛАН ЕРЭБЭ

ПОРП-ын ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, Польшын Арадай Республикын гадаадын хэрэгүүдэй министр С. Ендриховский Советскэ правительствын уряалаар февралиин 26-да Москва ерээ.

(ТАСС).

АЛДАРТА ОЙДО ЗОРЮУЛАГДАНА

Владимир Ильич Ленинэй хани нүхэр, туһалагша, коммунис партиин болон Совет гүрэнэй мэдээжэ ажал ябуулагша Надежда Константиновна Крупскаягай түрэһөөр 100 жэлэй алдарта ойдо зорюулагдаһан научна конференци Зүүн-Сибириин гүрэнэй культурын институдта боложо байна.

Институдай ректор С. И. Никифоров тус конференци нээгээд, оролтын үгэ хэлэбэ. Конференциин түрүүшын үдэр институдай ахалагша багша В. Е. Триодин «Н. К. Крупская хүн зониие коммунис ёһоор хүмүүжүүлгэдэ соёл-гэгээрэлэй хүдэлмэриин үүргэ тухай» гэһэн элидхэл хээ. Ахалагша багша В. Н. Калаганскаягай «Үнгэрһэн зуун жэлэй 60-аад онуудай уран зохёолшод болон Л. Н. Толстой Н. К. Крупскаягай сэгнэлтээр» гэһэн элидхэл сугларагшадые һонирхуулба. «Н. К. Крупская ургажа ябаһан үетэниие хүмүүжүүлхэ талаар библиотекэнүүдэй хүдэлмэри болон хүүгэдэй мүнөөнэй библиотекэнүүдэй ажал ябуулга тухай» гэһэн элидхэл ахалагша багша Е. Р. Гегелен уншаа.

Һүүлээрнь элидхэлнүүдые зүбшэн хэлсэлгэ эхилбэ. Конференци мүнөөдэр хүдэлмэрез үргэлжэлүүлбэ.

Манай корр.

Николай Хабалов Эрхүүгэй политехническэ институт дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай заһабарилгын-механическа заводто хүдэлмэрилнэ. Мүнөө тус заводой шудхалгын цехэй начальнигаар хүдэлхэ зуураа, коллективэйнгээ ажал шадамар һайнаар эмхидхэнэ. Тэрэ заводой эрхим уралан нарижуулагшадай нэгэн юм. Зураг дээрэ: Н. Хабалов (зүүн гарһаа), заводой шэрэм шудхагша А. Зитев.

Э. ЛАПИНАЙ фото.

Ажалай түрүүшүүл—арадай кандидадууд

ЗУРЫНАЛ, ЗУРЫНАЛ ХАРГЫМНАЙ...

(ЗУРАГЛАЛ)

1. НОЙРГҮЙ ТЭРЭ ҺҮНИ

ТЭРЭ ГЭҺЭЭР найман жэл үнгэрөө. Багшанарай дээдэ һургуулиин студентнэрэй үбэлэй амаралта эхилбэ даа. Хэжэнгэ нютагаа хариха гэжэ яараһан бишье автобусһоо гээгдэшэбэб. Урмагүйхэн хүн үйлсөөр алхалнаб. Гэнтэ хэшэеб мүрыем альгадажархиба.

Сошоһондоо зуг гэжэ, гэдэргээ эрьебэб. Урдамни — багымни, эдир наһанайм нүхэр Лев Дашицыренов зогсожо байба.

— Би шамайе гайхабалби. Юумэеэ унагаажархёод, бэдэржэ ябана гэжэ һанааб. Бүгдышэнхэйш, — гэжэ Лев энеэнэ.

— Автобусһоо гээгдэшөөб.

— Аа, Хэжэнгэ ороход гэбэлшни, минии машинын кабина соо нэгэ һуури байна.

— ???

— Үдэшын 8—9 сагаар ябахаб. Ермаков 5-да ерээрэй.

...Тойроод шэб харанхы. Асфальт харгын ялагар нюргые машинымнай галнууд гэрэлтүүлнэ. Кабинын сэнтэшэһэн шэлэй саагуур түглын харагдаһан нарһад арбагад, арбагад гэлдээд үнгэрнэ. Машинын мотоор нэгэ жэгдэхэн хүүенэ. Лев нүхэрни руль дээрээ бүгтын алданхай, урагшаа хёрхоор шэртэнэ.

— Энэ үбһэ хаанаһаа асаржа ябанаш? — гээд жолоошонһоо асуунаб.

— Хяагтаһаа. Үбһэгүй болошообди. Тиигээд лэ үдэр һүнигүй харайлгалдаан болоно.

— Юу хэлэнэш? Үбэл дунда үбһэгүй болошохо гээшэмни хайшаа юм?

— Хайшаа юм? Үбһэ абажа шадаагүй зэмэмнай ааб даа.

— Хэды машина шэрэнэб?

— Олон бэшэ.

...Мотоор нэгэ жэгдэхэн хүүенэ. Тоодогтын талада ябана хэбэртэйбди. Саһан бударжа эхилбэ. Юумэн холо харагданагүй.

— Гурбадахи һүниеэ унтанагүйб. Ши һажахаяа һанаа һаам, түлхеэрэйл даа, — гэжэ Лев нүхэрни намдаа захина. — Гэнтэ һажаа һаа бузар.

Саһанай орохошье гээшэнь. Тойроод бурзан сагаан болошобо. Иимэ үедэ харгын голые олохонь бэрхэтэй. Угайдһаа урда тээмнай нэгэшье машина ябахала ялагааб! Теэд жолоошон нүхэрни харгыгаа алданагүй. Гүйлгэжэл, гүйлгэжэл ябанабди.

Гэнтэ мэдэн гэһээм, хажуу тээһээм хүн түлхижэ байба:

— Пассажир бодо даа! Һэрииш!

Лев нүхэрни энеэнэ. Һуумгаһаа унташаһан би эшэһэндээ, нюдэеэ аршанаб:

— Үглөө болгоод ябаха аргагүй байгаа юм гү?

— Юу хэлээ гээшэбши? Шамайе эдихэ хоолгүй орхёо һаа, ямар байхаб? Малда үбһэн хэрэгтэйл.

...Һүниин 3 час багта Хасууртай нютагай нэгэ гүүртэдэ хүрэжэ, үбһэеэ буулгаа һэмди. Лев Дашицыреновии гурбадахи сүүдхэеэ унтангүй ябаһан байгаа. Ашаагаа һайнаар, саг соонь асарһандаа урмашаа юм гү, али яагаа юм: юрэдөө ехэл хүхюутэй, согтой болонхой, машинынгаа жолоо эрьюулжэл ябаа һэн...

2. ЛЕВ РИНЧИНОВИЧЭЙ НАМТАРҺАА

ЛЕВ ДАШИЦЫРЕНОВТЭЙ суг һураһан зомди. 1956 ондо арбадахи класс дүүргэһэнэйнтэ һүүлээр бидэнэй нүхэд хүбүүд, басагад зуг бүхэн тээшэ таран ошоһон юм. Холын хото ошожо, дээдэ һургуулида ороһоншье хүнүүд бии һэн. Комсомолой путёвкоор түрэл колхоздоо уләжэ, хонишон, тракторист болоһон нүхэдшье олон һэн. Тэдэнэй нэгэн Лев Ринчинович Дашицыренов Элхиин механизациин училищи дүүргэжэ, түрэл нютагтаа таряа тарижа, хуряажа ябаһан.

«Хүн нэгэ эдитэй» гээд арад зоной дунда дэмы хэлсэдэггүй. Зүгөөр нүхэр Дашицыреновэй техникэ, машинада хара багаһаа дуратай байһыень нютагайхидынь һайн мэдэдэг.

Хэдэн жэлдэ трактористаар хүдэлһэнэйнгөө һүүлээр Лев Ринчинович хурдан автомобилиин жолоодо һууха гэжэ шиидээ. Тэрэ гэһээр Буряад оронэй ута харгынууд хүбүүндэ танил боложо эхилээл.

Дашицыреновэй бэрхэ, шадамар, һүбэлгэн жолоошон байһан тухай Хэжэнгын совхозой автослесарь Нимбу Содномовһоо асуухада, гансата эли болохо. Юундэб гэхэдэ, Нимбу Содномов хори гаран жэлэй туршада машинануудай «зүрхэ» шагнажа ябана. Тиихэдээ ямар жолоошоной ямараар машинаяа абажа ябадаг, нягта гү, али һалан, хамаагүй, залхуу тухай наһажаал автослесарь табан хургандаал мэдэдэг. Жолоошон Дашицыреновые Нимбу Содномовой магтажа байхые хүнүүд оло дахин дуулаһаг. Иимэ хүнэй магтаалда хүртэхэ гээшэ бэлэн бэшэхэн хэрэг даа.

3. ШЭНХИНҮҮЛЫШ ДАА МАШИНАЯА....

ЛЕВ ДАШИЦЫРЕНОВ мүнөө «ГАЗ-51» түхэлэй машинын жолоошоноор Хэжэнгын совхоздо хүдэлнэ.

...Хэжэнгын талаар сагаан жабар тооһорно. Яаһан хүйтэн бэ! Эгээл энэ үедэ оодохон бүхөөгтэй машина намайе хүсэжэ ерэбэ. Нэгэ хүбүүн кабинаһаа бултайхалаа, Лев нүхэрни болошобо.

— Арсалан баатар, хайшаабши?

— Урда гүүртэ ошохом. Үбһэ шэрэхэмни...

— Хяагтаһаа үбһэ асарнагүй гүш?

— Хяагтаһаа???

— Минии студент ябахада... Яагааб даа?

— Аа. Юун долоон ябаранай юумэ хэлэнэш. Мүнөөш Хяагтаһаа бэшэ, Хэжэнгын талаһаа үбһэ шэрэжэ, үдэр һүнигүй харайлгалданабди.

Машина хүнгэхэноор байраһаа хүдэлжэ, уужам харгыда ороод, Бахалайтын бууса тээшэ шуумайба. Хажуудамни — багым нүхэр Лев Дашицыренов нэгэдэхи классай жолоошон. Механик. Хэжэнгын совхозой түрүү жолоошодой нэгэн.

* * *

ҺАЯХАН Хэжэнгын сельсоведэй түрүүлэгшэ Буда Цыденович Намдаковтой хөөрэлдэбэб. Нютагай Соведүүдые һунгаха үдэр тушаа ярилдажа байтараа, хэд, ямар хүнүүдэй кандидадуудаар дэбжүүлэгдэһэн тухай асуубаб.

— Лев Ринчинович Дашицыренов аймагай Соведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлэгдээ. Бүридхэлдэ абаад байнабди,— гэжэ түрүүлэгшэ хэлээдхибэ.

Зүб даа. Нүхэдэйм нэгэн Лев Дашицыреновтэ хүн зон этигэл найдабаряа олгожо, аймсоведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлбэ ха юм. Энэ этигэл найдабарииень нүхэрэймни харюулха байһанда батаар этигэнэб. Иимэ ажалша бэрхэ хүндэ найдахада болохо.

— Нютагайм хүбүүн, шэнхинүүлыш даа машинаяа!

Г. ДАШАБЫЛОВ.

ЛЕНИНЭЙ НАЦИОНАЛЬНА ПОЛИТИКЫН ХҮСЭ[...]
ТЭРЭНИИЕ ШҮҮМЖЭЛЭГШЭДЭЙ АХИР ГЭЭШ[...]

Империалис пропагандын үзэл бодолой багажа зэмсэг соо мүнөө манай партиин ленинскэ национальна политикые хазагайруулан хардаха ябадал онсо һуури эзэлдэг юм. Иимэ зорилгоор Баруун оронуудта һүүлэй үедэ олон номууд гаргагдаа. США, ФРГ болон бусад оронуудта энэ талаар мэргэжэһэн «Совет оронии шэнжэлэгшэдэй» симпозиумууд олоор болоно байдаг. Һаяхан тиимэ симпозиум Баруун Берлиндэ болоо.

Монополинуудай номнолшод өөһэдыигөө «монографинууд» болон хэлэһэн үгэ соогоо совет нацинуудай, илангаяа урдань гээгдэжэ ябаһан арадуудай түүхые хоро шаратайгаар хазагайруулна, харлана. Тиимэ арадууд феодальна болон патриархальна-родовой харилсаануудһаа сэхэ социализмда орожо, хүгжэн байгуулалтын үргэн харгыда гараад, экономикоёо, соёл культура болон эрдэм наукаяа хүгжөөхэ талаар гайхамшагта амжалта туйланхай.

Урдань гээгдэнги арадуудай хүгжэлтын түүхын эрхэ байдал юрэ буса, хүшэр хүндэ, орёо байһан Социализмда тэдэнэй шэлжэн оронь аргагүй шэнгеэр олон хүнүүдтэ һанагдадаг бэлэй. Уласхоорондын оппортунистнууд, мүн тэдэнтэй һаналаа нэгэдэгшэ ородой меньшевигүүд, троцкистнууд, ревизионистнууд, национал-хэлбэригшэд эдэ арадуудай ниитын хүгжэлтын социалис харгы замые буруушааха талаар үсэд нэтэрүү оролдолго гаргаһан юм. Каутский Октябриин революциие буржуазна гэжэ тоолоод, шэнэ ажабайдалда гээгдэнги арадуудые оруулха ябадалые бүтэхэгүй хэрэг гэжэ соносхоһон, большевигүүд болбол өөһэдынгөө политикаар социализм тээшэ бэшэ, харин национальна капитализм тээшэ ошоһон харгые тиимэ арадуудта тэгшэлжэ үгэнэ гээд хэлэдэг һэн.

Элдэб түхэлэй капитулянтнуудые буруушаажа, Ленин Коминтернын II конгресс дээрэ иигэжэ мэдүүлээ юм: «Түрүү оронуудай пролетаринадай туһаламжаар гээгдэнги оронууд совет байгуулалтада орожо шадаха, тиигээд тодорхой шатануудые дамжан, хүгжэлтын капиталис шатые алад гаража, коммунизмда орожо шадаха гэһэн һургаалые Коммунистическэ Интернационал теоретическэ талаар баримталан гэршэлхэ ёһотой» (Зохёолнуудай бүхы суглуулбари, т. 41, хууд. 246).

Ленинэй энэ һургаал Совет орондо бүрин бэелээ, баталагдаа. Теэд буржуазин олон түүхэшэд, социологууд бодото байдалые юумэн дээрэ тоохо дурагүй. Урдань гээгдэнги арадуудые социализмда хабаадуулан оруулха тухай Ленинэй һургаалай уг удхые хазагайруулхын тула коммунизмда харша этэгээдүүд (У. Ростоу, Д. Уилер, Х. Сетон-Уотсон, Р. Арон болон бусад) хадаа СССР-эй национальна заха хизаарнуудта социализмын илаһан хэрэг юрын ушарал мүн, «түүхын жама ёһонуудта үндэһэлнэгүй» гэһэн хардалга тараагаа. Энээнһээ байтагай Октябриин һүүлээр Түб Азида туйлагдаһан туйлалтанууд «Совет гуримгүйгөөршье» болохо һэн, юуб гэхэдэ, хэрбээ «Түб Азии ондоошье оронэй мандат абаһан газар» (ондоогоор хэлэбэл, али нэгэн империалис оронэй колони) болоошье һаа, иимэл амжалта туйлаха байгаа гээд түүхэ шудалагша Р. Пирс (США) хэлэнэ. Зүгөөр империлистнууд, тэдэнэй үзэл тараадаг номнолшод колониальна богоолшолгын «һайнние» хайшаншье гэжэ һайрхаа һаань, тэрэнэй үнэ сэнгые дэлхэйн арадууд мэдэхэ юм.

Имагтал социализмын ашаар СССР-эй арадуудай хүгжэлтэ дэбжэлтын үргэн харгыда гараһан баримтын удха шанарые буурааха арга хэндэшье байхагүй. Совет засагай эрхэ байдалда узбегүүд, казахууд, киргизүүд, таджигууд, туркменүүд дундада зуун жэлһээ сэхэ социализмда шэлжэн ороо. Хэрбээ революциин урда тээ Дунда Азида, Казахстанда хадааһаншье асаргадаг һаа, мүнөө эндэ социалис индустриин томо предприятинууд бодонхой. Гэбэл, мүнөө Казахай ССР-тэ байгаалиин малтамалнуудые болбосоруулдаг түгэс промышленность, хара ба үнгэтэ металлурги, шулуу нүүрһэнэй, нефтиин, химиин, машина бүтээлгын промышленность, хүсэ ехэтэй энергетикэ, хүнгэн ба эдеэ хоолой промышленность бии. 1967 ондо Казахстанда 23,8 миллиард киловатт-час электрын элшэ хүсэн үйлэдбэрилэгдөө гэхэ гү, али Дани, Турци, Иран, Пакистан, Афганистан, Индонези, Камбоджо, Бирмэ, Ливан болон Урда Вьетнамай хамтадаа үйлэдбэрилһэнэй зэргэ! Казахай ССР-тэ бүтээгдэһэн промышленна эд хэрэгсэл мүнөө дэлхэйн 70 орондо абаашагдана.

Революциин урда тээ Узбекистан хаанта Россин гээгдэнги заха хизаар байһан, харин мүнөө энэ нютаг — манай оронэй асари ехэ текстильнэ фабрика, бурьялан ургажа байһан химиин, түгэс хүгжэнги машина бүтээлгын орон болонхой. Узбегэй заводууд мүнөө Дүтын ба Дунда Зүүн зүгэй бүхы оронуудай хамтаараа гаргадагһаань олон хүдөө ажахын машина бүтээнэ. 1913 ондо бүхы Россин империдэ үйлэдбэрилэгдэһэнһөө 7,1 дахин ехэ электрын элшэ хүсэн мүнөө Узбегэй ССР-тэ гаргагдана.

Нэгэтэ энэ республикада ерэһэн Индиин ниитын ажал ябуулагша Сэт Тандон иигэжэ мэдүүлээ бэлэй: «Узбегэй газар дээрэ Совет засагай жэлнүүдэй туршада агууехэ ажал хэгдээ... Иимэ дэбжэлтые «Алладинай» эрдэнин туһаламжааршье туйлахань бэрхэтэй». Буржуазин номнолшод тоогоороо үсөөн бага үндэһэ яһатанай ажаһуудаг манай оронэй районуудые «шэнжэлхэ» гэжэ шиидээ. Тэдэ үндэһэ яһатан урдань хүгжэлтын патриархально-родовой, патриархально-феодальна шатада байһан. Англида тиимэшье үни бэшэ В. Коларцын ном гараа. Тэрээн соонь эдэ арадуудай эрилтэнүүд хангагдаагүй, «тэдэнэй газар дээрэ байгуулагдаһан фабрика бүхэн, шулуу нүүрһэнэй уурхай бүхэн гол түлэб ехэ яһатан ородуудай ашада баригдаһан» шэнгеэр худал хуурмаг үгэ хэлэгдэнэ. Теэд буржуазин номнолшодой нэгэнииньшье ямар нэгэн тодорхой баримтые энээн тухайгаа харуулдаггүй. Тиимэ байха ёһотойшье, ушарынь тиимэ баримта байхагүй.

Бодото байдалай гэршэлэн харуулһанай ёһоор, КПСС-эй сэсэн мэргэн ленинскэ национальна политика Сибириин, Алас-Дурна зүгэй ород бэшэ арадуудай ажабайдалда үнэхөөрөө туйлай ехэ хубилалтануудые үүдхээ. Социализмын туйлаһан илалтын үндэһэ һуури дээрэ, нэн түрүүн ородой хүдэлмэришэн ангиин туһаламжаар буряадууд, яхадууд, түбэдүүд, хакасууд, эвенкнууд, корягууд, ненецүүд, чукчи, нивхи, ханты болон бусад арадууд гээгдэнги байдалһаа социалис хүгжэлтэдэ, натуральна ажахыһаа томо үйлэдбэридэ алхан ороо. Хэрбээ 1922—1923 онуудаар эгээн Хойто зүгэй, Хадата Алтайн национальна районуудта, тэрэшэлэн Хакаста промышленность оройдоо үгы, тиихэдэ Буряадай, Яхадай АССР-тэ юрын лэ дархашуулай хүдэлдэг оройдоол 8 предприяти байгаа һаань, мүнөө бүхы автономито республиканууд, областьнууд СССР-эй хүгжэнги индустриальна районууд болонхой. Оронэй гансахан 10 национальна округуудай газар дээрэ мүнөөнэй машина, техникээр түхеэрэгдэһэн промышленна томо предприятинууд хүдэлнэ.

Агууехэ Октябрь урдань гээгдэжэ ябаһан арадуудай үүсхэлтэ хүсые һэргээгээ, тэдэнэй түрэл нютагуудые танигдашагүйгөөр шэнэдхэн хубилгаа. Совет засагай түрүүшын 20 жэлэй үедэ промышленна гол түбүүд транссибириин магистралиие зубшан байгуулагдадаг байгаа. Харин мүнөө индустри болбол Хойто, Зүүн, Урда зүгэй заха хизаар руу — байгаалиин баялигуудай тон ехэ нөөсын хэбтэжэ байһан тээшэ шэглэн ороо. Шулуу нүүрһэ, ой модоной хажуугаар социализмын аша туһада ашаглагдаа гэбэл: Удоканай зэд, Талнахай никель, Яхадай алмаз, Буряадай, Түбэдэй, Хакасай алтан, үнгэтэ ба үнэтэ металлнууд, түмэрэй руда, Чукоткын национальна округой ртуть, Ханты-Мансиин, Ямало-Ненецэй национальна округуудай районуудай нефтиин, газай туйлай ехэ нөөсэнүүд. Национальна районуудые индустриализацилга экономическа, культурна болон социально-политическэ удха шанартай байгаа. Тэрэ хадаа совет обществын хүтэлбэрилхы хүсэн болохо хүдэлмэришэн ангиин ургалтые хангаа.

Национальна районуудта хүндэ индустриие, колхозууд болон совхозуудай ажахые хүсэтэйгөөр хүгжөөлгэ, хүнгэн, эдеэ хоолой промышленностиин продукциие гаргаха ба ажалшадай материальна ажаһуудал болон культурые һайжаруулха бата бэхи үндэһэ һуури байгуулаа. Тиимэһээ национальна районуудта бодхоогдоһон индустриин шэнэ барилгануудые нютагай хүн зоной аша туһада байгуулагдаагүй шэнгеэр харуулха гэһэн коммунизмда харша мүнөөнэй номнолшодой оролдолго өөдэгүй, ахир байна.

СССР-эй национальна районуудай экономикын хүгжэлтэ хадаа оронэй түб районуудайхиһаа, ород область болон хизаарнуудайхиһаа ехэ удаанаар ябуулагдана гээд бэшэһэниие манай үе сагта Баруун тээ үшөөл хаража боломоор. Үнэн дээрээ ленинскэ национальна политика болбол урдань тэгшэ эрхэгүй нацинууд болон бага яһатанай ажахын хүгжэлтын улам хурдан түргэн байхые хангана. РСФСР-эй (мүнөөнэйнь газар дээрэ) томо промышленностиин бүхы продукциин хэмжээн Совет засагай жэлнүүдтэ 74 дахин ургаа. Харин тиихэдэнь Казахстанай—114, Буряадай—119, Яхадай—129, Киргизэй—138, Коми—159, Татарай—258, Башкирай—352, Кабардино-Балкариин—494 дахин ургаһан байна.

Буржуазин номнолшодой номууд дотор соёл культураяа хүгжөөхэ талаар ород бэшэ арадуудай туйлаһан асари ехэ туйлалтанууд юумэндэ тоогдоногүй, заримдаа бүрин арсагдадаг гээшэ. Жэшээлхэдэ, «СССР табин жэл соо. Найдуулга ба үнэн байдал» гэһэн гаршагтай ном[...]
лэгдэбэ. Советскэ Со[...]
шэ арадууд дээдэ, ду[...]
эрдэмтэй болохо та[...]
лагдана гэһэншүүгээ[...]
зарим авторнууд[...]
П. Упалз ба Р. М[...]
бэшэнэ. Энэ худал [...]
түүхэшэн Б. Мейсне[...]
хёолнууд» соогоо мү[...]
Эдэ һанааһаа абаһа[...]
дото баримтануудаа[...]
дана. Урдань гээгд[...]
соёл культурын хүг[...]
тал социализм ханга[...]
дэ, урдань үзэг бэ[...]
мэдэхэгүй Туркмен[...]
циональна олон зү[...]
дээдэ һургуулинууд[...]
дууд, республикын [...]
академи хүдэлнэ. [...]
Дунда Азиин томо [...]
дэй нэгэн болонхой. [...]
ондо Таджикистанай [...]
мэй һургуулинууд[...]
400 һурагшад һура[...]
республика дотор һу[...]
660 мянганда хүрөө. [...]
дээдэ 43 һургуулида [...]
һаа олон студентнүү[...]
Эндэ гансахан һүүлэ[...]
лэй туршада 10 дээ[...]
гуули нээгдээ. Рес[...]
мянган хүн зон бүхэ[...]
гуулиин 139 студент [...]
рин тиихэдэнь Англи[...]
лида —57. Франци[...]
хүртэдэг юм.

Манай партиин ле[...]
нальна политикын уд[...]
руулхадаа, буржуаз[...]
холын зорилго табн[...]
циалис байгуулалтын[...]
дэлһээ дэбжэлтын х[...]
алхам хэһэн совет ар[...]
гэр жэшээгэй уряал[...]
руулха гэжэ тэдэнэр [...]
оролдоно. Тиимэһэ[...]
байгуулха, тэрэ тоо[...]
капиталис шатада х[...]
нуудта социализм б[...]
нинэй һургаалда пи[...]
пагандын улам хүсэт[...]
добтолжо байһаниинь[...]
бэшэ юм. Коммуниз[...]
ша М. Ривкин (США[...]
сульман арадууд «өө[...]
гаар, түб Россин хар[...]
гоор, социализмда» [...]
хыень хараха хүсэл[...]
сэхэ руунь мэдүүлна[...]
зам ямар юм гэжэ о[...]
хэтэй бэшэ. Импери[...]
дэнэй номнолшод эл[...]
циональна социализ[...]
гээшэ. Энэнь капит[...]
төөр арадуудые ябу[...]
той.

Экономико, соёл к[...]
эрдэм наукые хүгж[...]
совет арадуудай ту[...]
ехэ амжалтанууд — [...]
лалта бодхоохо ганс[...]
харгы хадаа Ленинэй [...]
мүн гэжэ батаар гэр[...]
альгаараа халхалжа [...]
шэнги, марксизм-лен[...]
летарска интернацио[...]
гэдые илагша үзэл [...]
лүүлһэн совет социа[...]
болон бага арадуудай[...]
агууехэ үнэн зүбые [...]
харша худал хуурмаг[...]
хардалга гүрдэлгөөр [...]
лохогүй. Агууехэ Ле[...]
нэй ёһоор, манай х[...]
тала руу түүхэ өөр[...]
алхам бүхэндэмнай б[...]
туһална.

Б. ХО[...]

(«Правда» га[...]
оной февр[...])

О

«Теплоприбор» заводой худэлмэришэд өөһэдынгөө суглаан дээрэ слесарь Антонина Семеновна Овчинниковае Улаан-Үдын городской Соведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлээ. Ажалдаа оролдосотой һайнаар хандажа, ехэ амжалта туйлаһанайнгаа түлөө тэрэ коллективэйнгээ иимэ ехэ этигэл найдабарида хүртэһэн байна. Зураг дээрэ: А. С. Овчинникова.

П. БУРМАКИНАЙ фото.

ҮҮСХЭЛ ДАЛИЖАХ[...]

Һайн һураг дуулдаба. Нёдондо «Искра» колхоздо ахалагша хонишон нүхэр П. С. Митрофановай бригада нэгэшье хони һубайруулангүйгөөр түлжүүлжэ, зууһаа зуун хурьга абаһан юм. Харин мүнөө жэлдэ зургаан отарын хонишод иимэ уялгануудые абаад, хонин бүриһөө 3,5 килограмм ноохо хайшалха зорилго табинхай.

Үшөө нэгэ жэшээ хараябди. Урзанда тус ажахыда нэгэшье һаалишан үнеэн бүриһөө хоёр мянган килограммһаа дээшэ һү һаагаагүй. Теэд нёдондо табан һаалишад «хоёр мянгатанай» тоодо ороо. 1969 ондо 15 һаалишад иимэ уялгануудые абанхай.

Иимэ жэшээнүүд хүнэй бодожо ябаһан бодол, сэдьхэһэн сэдьхэлые харуулхынгаа саана, совет хүнэй ажалдаа коммунис ёһоор хандадаг һайн һайхан занщалые харуулна.

Мухар-Шэбэрэй «Искра» колхозой гэшүүд В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй алдарта ойе амжалтаар угтахын түлөө мүрысөөндэ жагсаба. Энэнь КПСС-эй райкомдо һайшаагдаа. «Һайн үүсхэл жагүүр далитай» гэдэгтэл, тэдэнэй уряа суу Түгнын талаар зэдэлэн таража байна.

«Хүндэтэ нүхэд! Бидэнэр В. И. Ленинэй алдарта ойе угтуулан, ажалай вахтада жагсабабди. 1969 ондо ехэ амжалта туйлажа, табан жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь уридшалан бэелүүлхэ зорилготойбди» гэһэн артелиин гэшүүдэй халуун зүрхэнэй үгэнүүд һанагдана. Энэ ажахыда мүрысөөнэй сог ошо бадаржа байна. Колхозой партийна комитедэй секретарь нүхэр Н. Рачинскитай хөөрэлдэхэдэ:

— Социалис мүрысөө эмхидхэлгэдэ горитойгоор анхаржа байнабди,— гэнэ һэн.

Энэ асуудал коммунистнуудай суглаан дээрэ зүбшэгдөө. Хүн бүхэн уялгаяа дүүргэхын түлөө мүрысэхэ, бригада, фермэнүүд хоорондо мүрысөөн баталагдажа байна. «Искра» колхозой гэшүүд аймагайнгаа бүхы малшад, таряашадта хандахадаа, 1969 ондо үнеэн бүриһөө 1900 килограммһаа доошо бэшэ һү һаахаар шиидэнхэй. Энэнь ямар аргаар дүүргэгдэхэ байнаб? Хүн бүхэнэй ажал хэрэгтээ үнэн сэдьхэлһээ хандаа һаа, туйлагдахагүй юумэн гэжэ байха аал! Ямаршье бэрхэшээл ажалдань һаад хэхэгүй бшуу. Нёдондо «Новостройкын» һаалишад үнеэн бүриһөө 1931 килограмм һү һаагаа һэн. Тус фермэ жэлэйнгээ түсэбые үлүүлэн дүүргээ гэхэ гү, али урзандаһайхиһаа мянга гаран центнерээр ехэ һүн эндэ һаагдаһан байгаа. Теэд мүнөө жэлдэ һаалиин фермэнүүдэй хүндэ хүдэлмэри оньһожоруулагдаха, комплексно аргануудые үргэнөөр хэрэглэгдэхэ. Мүн үнеэдэй харууһалга, эдеэлүүлгэ һайжаруулагдажа, табан жэлэй түсэб һү һаалгаар В. И. Ленинэй алдарта ой болотор сүм бэелүүлэгдэхээр тухайлагдана. Гүрэндэ ноохо худалдалгаар табан жэлдэ хараалагдаһан түсэбынь 1970 оной август һара гаратар, мяха худалдаха түсэбынь ноябриин 7 болотор дүүргэгдэхэ юм.

Энэ колхоздо РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй дамжуулгын Улаан туг далбаажа байна. Һүүлшын гурбан жэл соо орооһо таряанай баян ургаса хуряагдажа, Бүхэроссин мүрысөөндэ эндэхи таряала[...]
байгаа. Түсэбһөө га[...]
ган центнер орооһо [...]
дэ худалдагдаа. Теэ[...]
дэ механизаторнууд [...]
жалтаараа һанаага[...]
Хабарай тарилгые [...]
гээр угтаха, хүдэ[...]
болзорто үнгэргэх[...]
Байгша ондо колх[...]
дээрэһээ дунда зэр[...]
18 центнер орооһо [...]
тоодо 19 центнер [...]
центнер хартаабха [...]
хараалагдаба. Тиигэ[...]
лэй түсэбһөө галуу[...]
центнер таряа гүр[...]
болоно.

Тарлан ажал дэ[...]
даг механизаторну[...]
олошорно. Нёдондо [...]
хитэй механизатор [...]
вич Коршунов тар[...]
үедэ ажалдаа шэн[...]
хэрэглэжэ, ажалай[...]
ритой дээшэлүүлэ[...]
аймагай олонхи [...]
жэшээ болоно үгөө.

Хонхолын «Иск[ра»]
гэшүүд В. И. Лен[...]
100 жэлэй алдарт[...]
лан, мал ажал, та[...]
хүгжөөхын хажуу[...]
болбосон түхэлтэй [...]
Энэ жэлэй дүүрэт[...]
байха 5 гэр, культ[...]
лэй саад-ясли боло[...]
ганууд бодхогдохо. [...]
гэрэйнгээ газаагуу[...]
ха, культурна аж[...]
лөө мүрысөөндэ ха[...]
рээндэ шалгараһа[...]
«коммунис ажаһуу[...]
гэһэн нэрэ зэргэтэй [...]
Артелиин түб тосхо[...]
нэнэй томо памят[...]
хоор шиидхэгдээ юм.

В. К[...]
Т. Ц[...]

ЛЕНИНСКЭ УНШАЛГАНУУД

Зүүн-Сибириин түмэр замай Улаан-Үдын таһагай түмэр замшадай дунда ниитэ-политическэ хүдэлмэри урагшатайгаар ябуулагдажа байнхай.

Һүүлэй үедэ эндэ ленинскэ уншалгануудта онсо анхарал хандуулагдана. Һаяхан эндэхи политинформаторнууд «Транспорт — Ильичэй ажал хэрэг ба һанаан бодолдо» гэжэ темээр уншалга үнгэргөө. Коммунизмын материально-техническэ үндэһэ һуури байгуулгада түмэр замай саашанхи хүгжэлтын хэды ехээр нүлөөлхэ тухай Владимир Ильичэй хэлэһэн үгэнүүдые, түмэр замшадта зорюулһан заабаринуудыень политинформаторнууд хөөрэжэ үгэбэ.

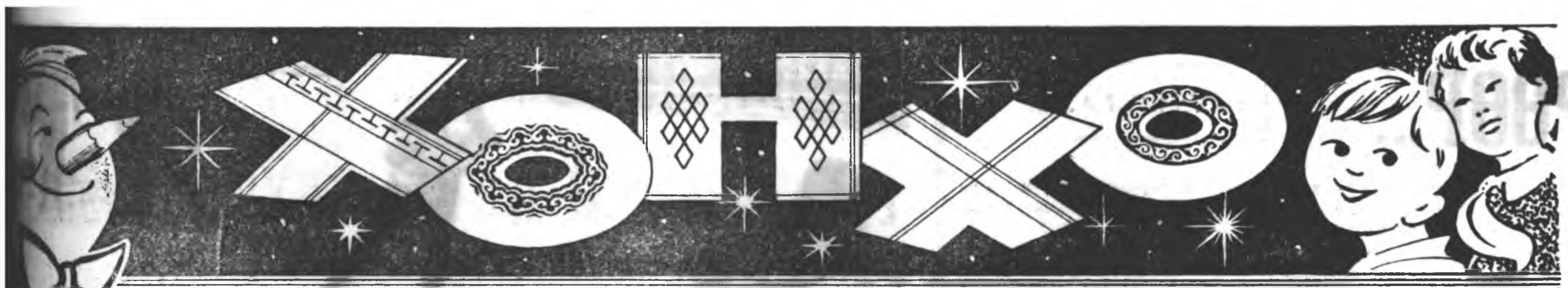
В. И. Ленинэй дурадхалаар 1919 оной январиин 17-до Арадай Комиссарнуудай Совет Волго-Бугульминска түмэр замаар галха зөөхын тула 60 вагон үгэхэ гэһэн шиидхэбэри абаа. Энэнь тэрэ үедэ угаа ехэ удха шанартай байһан.

1919 оной январь һарада Петроградта хэдэн зуутаад ашаа тээһэн вагонуудай сугларшахада, Владимир Ильич: «Вагонуудые хооһолхын тула бүхы хэмжээ абагты» — гэһэн телеграмма Петроградай хүтэлбэрилэгшэдтэ эльгээгээ. Январиин 26-да Ильич шулуу нүүрһэ вагонуудһаа буулгаха хэрэг удааруулһан тухай хэлэнэ. Январиин 27-до Зүүн фронтдохи түмэр харгын һэндаралга, тэрэниие саг соонь заһабарилха хэмжээнүүдые абаха тухай хэлэнэ.

Үшөө олон тоо, баримтануудые, жэшээнүүдые политинформаторнууд харуулжа, коммунизм байгуулгада түмэр замай хүгжэлтэ ямар удхатайб гэжэ тайлбарилна.

Ленинскэ уншалганууд һонирхолтойгоор үнгэржэ, шагнагшадай анхарал улам бүри татана.

М. СОЛОМЕННЫЙ.

ЭНЭ ХУУДАҺАНДАМНАЙ:
№ 7
Уран зурааша дурадхана
Хүүгэдэй уран зохёолшодой шэнэ шүлэгүүд
Һонор ухаагаа һорёод үзэгты

...БХЭЭНСЭГ ЗУРАЖА ШАДАХА ГҮТ?

...г гээшэ зуралгын, скульптурын, архи-...ын эгээл дээдэ зэргын шата мүн,—гэжэ ...Микеланджело хэлэһэн байдаг,—зураг ...бухы зуралгын болон тэрэниие шэнжэлдэг ...эхин, үндэһэн ба сэдьхэлынь гээшэ». ...удхалан бодожо үзэхэдэ, зураг зураха-...мүн гээшэ урдаа ямар нэгэн зорилго табиха ... Эзэнһээ урда толилогдоһон статья-хэ-... бидэ иигэжэ онсо тэмдэглээ һэмди: ...шадабари мэргэжэлтэй болохын тула, ...хэлэбэл, гараа түргөөр хүдэлгэжэ һура-...хурса нюдэтэй болохын тула ходол ... хүдэлжэ байха шухала.

...зүбөөр зуража һураха гээ һаа, геомет-... дүрсэнүүдһээ эхилхэдэ дээрэ байдаг. ...рическэ дүрсэнүүдые зуралга гансал ...ай, техническэ зорилготой (гэрэл, һүү-...) байдаггүй, харин тэдэниие гоёор, һо-...гоор зурахада һургаал боломоор. Хэр-...метрическэ дүрсэнүүдые хүнгэхэнөөр зу-... һураал һаа, бүришье орёо юумэнүүдые ху-...өөр болохо. Хараад үзэел даа: хэдышье ...турна гоёолтотой, хэлбэритэй байг, ямар-...гэрэй, ордоной дүрсэнь тэбхээнсэг түхэлтэй ... юм даа. Хүнэй махабадай ами амяараа ...үдые абажа хараха болоо һаа, баһа гео-...рическэ дүрсэнүүдэй түхэлтэй байха: монсо-...(шар), цилиндр, призмэ гэхэ мэтэнүүдые һа-...

...һэн тулань, геометрическэ дүрсэнүүдые ...шаар хүнгэхэнөөр, зүбөөр зуража һураха ...уран зурагта дуратай эдиршүүлэй түрүү-... зорилго болохонь заатагүй. Эхилхэдээ ...шаа шангаар дарангүй, газаа талын юрэн-...түхэлые зуража орое. Һүүлдэнь байн байн ..., деталь мэтыень зурахабди.

...дашаар ядамаггүй зурадаг болоходоо, ха-...(тушь) туршаха юм ааб даа. Зурлаа-... гаргахадаа, «зөөлэхэнөөр» аад, шадама-... гараа хүдэлгэжэ һураха хэрэгтэй. Геометри-... дүрсэнүүдые һайн зурадаг болоходоо, бү-... орёо юумэндэ орохот гэжэ хэлээ һэмди.

...эшээнь, хүниие зураха гэбэл, «хүлһөөнь ..., тархи хүрэтэрнь» нэгэл харасаар шэр-...абадаг зан уран зураашадта бии. Тэрэл ...раа үндэр гү, али набтар, наһажаал гү, ...шуубтар, маряатай гү, али туранхайшэг ...баһаар тодорхойлхош. Гэбэшье хүнэй тар-..., али бэе зүбөөр зурахын тула анатоми мэ-...гүй аргагүй.

...тудые, шубуудые зурахань бүришье хүшэр. ... һайнаар зурахын тула тэдэнэй бэе тү-..., абари зангые һайн мэдэхэ шухала. Ами-... зурадаг уран зураашадые анималистнар («анима» гэжэ грек үгэһөө гараһан, «аним», «һүнэһэн» гэһэн удхатай) гэжэ нэрлэдэг юм.

Зураг зурахадаа, хэмжүүрээр хэмжэхэ хэрэггүй. Тиигэбэл өөрынгөө маяггүйгөөр, юрэл һажаалгажа зурадаг болохо аюултай.

Хара бэхээр зурахадаа, уһаар тэрэнээ шэнгэрүүлхэдэ болохо. Стакан, модон аяга, халбага стол дээрэ табяад, бултыень зуража һурахада һайн агша. Тиимэ зурагые натюрморт («амигүй байгаали» гэһэн удхатай) гэжэ нэрлэдэг. Газарай эдеэ зураглаһан нютюрморт гэжэ байха.

Зурадаг маягыень, техникыень халажа абаха гээ һаа, бэлигтэ уран зураашадай бүтээлнүүдые, тэдэнһээнь хэгдэһэн буулгабаринуудые һайса харахада, шэнжэлхэдэ ехэл туһатай гэжэ һанагдагша. Жэшээнь, уран зурааша Николай Фешинэй эндэ толилогдоһон карандашаар хэһэн зурагые харагты. Николай Фешин Урда Америкээр аяншалжа ябахадаа, хэдэн хэһэг зурагуудые карандашаар хэһэн байна. Үсөөхэн зурлаануудаар, зурлаахайнуудаар (штрихээр) ямар гоёор нюур шарайень, нюдыень, тархяа уяһан бүдыень гаргажа шадааб!

Агууехэ уран зураашад И. Крамскойн, А. Ивановой, И. Репинэй, В. Серовой этюдүүдэй буулгабаринуудые шэнжэлдэг байха юм ааб даа. Тэдэнэй зурагуудһаа һайн һургаал абамаар.

А. БРИТОВА.

Дугар ДЫЛГЫРОВ

РАССКАЗ

ЭСЭГЫН ОРДЕН

Доржо поездһоо буун сасуу, колхозойнгоо түб һуурин ерээд, малшан дээгүүр гараха унаашье бэдэрэнгүй, нютаг соогоо суурхаһан эрхим хонишон Шарбаев Эрдэнитэндэ ошохо гэжэ ябагалшаба.

Даримаевай иигэжэшье яараханинь зүб юм бээз. Нэгэдэхеэр, институдта ороод дүүргэтэрээ хани халуун нүхэртэеэ мүнөө болотор уулзаагүй ха юм. Хоёрдохёор, баһа нэгэ шалтагаан бии һэн...

Доржо томо томоор алхалһаар, уданишьегүй мүнөөхи бүлэг бургааһандаа тулажа ерэбэ.

«Эгээл эндэхэнэ һэн. Эх, Эрдэнимни, мүнөө намайгаа эндэ һуужа байна гэжэ мэдээ һаа, ямархан хүлэгөө хазаарлаад, наашаа гүйлгэхэ һаабши! Харин тиихэдэ хабатайханаар лэ намайгаа зобоогоо һэнши даа. Һэ, үшөөл түүхэй эрэнүүд ябаа гээшэ хабди»,— гэжэ Доржо гансаараа гүбэрэн, амархаяа һуушаба.

...Доржо Эрдэни хоёр нэгэдэхи класста һуража байгаа. Эрдэнинь Доржые таниха болоһон үдэрһөө хойшо:

— Даримаев, Даримаев, ши «Дарима» гэжэ эхэнэр нэрэ зүүһэн гээшэш! — гэжэ байгаад, урагшань ябуулдаггүй һэн. Тиихэдэнь Доржо түрүүшээр наадалуулжашье байнаб гэжэ ойлгодоггүй байба. Харин баймга класс соогоо оройдоол гансаараа Эрдэниин хэлэдэгээр эхэнэр обогтой байһанаа мэдэбэ. Һүүлдэнь ухибүүдэй:

— Даримаев-Даримка! — гэжэ байгаад гасаалжа, гааруулжа эхилхэдэнь, харанхы углууда гансаараа үлөөд, удаан уйлаһаншье байха.

Теэд юундэ Даримаев гэжэ обогтой болоһоноо эжыһээ һурахаяа зүрхэлдэггүй һэн. Эжыньшье юундэ тиимэ нэрэтэй байһыень ойлгуулаа бэшэ ааб даа. Зүгөөр аба тухайдань, дайнай жэлнүүдтэ эрэлхэгээр тэмсэһыень хүбүүндээ үбэлэй үдэшэнүүдтэ хөөрэжэ үгэгшэ һэн.

Жаахан Доржо эсэгэ тухайдаа мэдэхэ бүреэ, энэ болотороо тэрэнээ нюдөөрөө хараашьегүй һаа, тэрээндээ инаг халуунаар дурладаг, хаа-яахан эсэгэтэеэ уулзажа зүүдэлдэг бэлэй.

Харин хүүгэдэй наада, энеэдэ баряад һалахагүйдэ:

— Абатай байһанби, абамни орденоор шагнагдаһан юм! — гээд, ехэ омогоор нүхэдтөө харюу үгэдэг бэлэй. Гансал Шарбайн Эрдэни энээндэнь торохолоороо:

— Абатай байһан юм һаа, абынгаа орден харуула, тиигээл һаашни үнэншэхэб,—гэхэ.

Зүгөөр Доржо эсэгынгээ орден Шарбайн хүбүүндэ харуулхаһаа байха, өөрөөшье үсөөн хараһан байха. Ехэнүүд һайндэрнүүдтэ түрэл гаралайнгаа суглархада ордениень харагша һэн. Сээжэдээшье зүүгээд һархаганаха үе болодог һэн бээз. Доржын тиигэжэ байхые нүхэдэйнь, илангаяа Эрдэниин харадаггүй байһан лэ халагламаар һэн. Ятараал хорхойтохо һэн ааб!

— Одоол баатар хүбүүн болоно гүб даа?— гээд, хүхеэн соогоо эхэһээ асуухадань, эжынь гунигтайгаар миһэд гэжэ:

— Абын хүбүүн болонош!— гээд эрхэлүүлэгшэ һэн.

Доржо абынгаа орден юунһээшье үнэтэйдэ һанадаг байгаа. Үшөө наадалуулан, наадалуулан, шалшаран Эрдэнидэ хар... халтай! Теэд мүнөө харуулаагүйдэ арга һалаа. Эсэгэтэй байһанаа яажашье һаань үнэншүүлхэ хэрэгтэй...

Эжынгээ газаашаа гараһан һамбаанда Доржо эрээхэн ханза соо һоо улаан бүдөөр орёолтотой орден абаад хармаандаа хэжэрхибэ.

Эхэнь хүбүүнэйнгээ яаралтай газаашаа гаража ябахыень хараад:

— Мухаа, холо бү ошоорой, саһан орохоёо байна,—гэбэ. Теэд хүбүүхэн эхынгээ хэлэһэн үгэнүүдые шагнахашье сүлөөгүй ябаа...

Доржын Хүтэлэй гол гаража ябахадань, саһан бургажа эхилбэ. Шарбайнхи колхозой түб һууринһаа гурба-дүрбэн модо зайтай газарта хони харадаг һэн.

Хабарай тэнгэри хадьхаматай гэжэ удааншье болонгүй, саһанай орохо түргэдэшэбэ. Тойроод бүүдэгэр харанхы боложо эхилбэ. Хаа-яа һалхилаадшье абана. Хамхуул үбһэ урдаа туугһан ябаган бордоһон Доржые сошооно. Иигэһээршье ёһотой шуурганиинь эхилшэбэ хэбэртэй. Шэрүүн һалхин Доржын нюур забда залигүй шабхадана. Урагшаа зүдхэхэнь бүри хүндэ болоно. Тээ ябад гээд лэ бүдэржэ унахадань, гуталаарнь дүүрэн саһан удхагдашаха юм.

Шанга һалхин үрбэгэрхэн Доржын зогсошотор урдаһаань үлеэнэ. Тиигээшье һаань, хүбүүн урагшаал, урагшаал зүдхэнэ. Доржо яг эсэшэбэ. Хүйтэн хүлһэн арга нюргыень даамайгаар хайрана. Яба ябаһаар хайшаашье ошожо ябаһанаа ойлгохоёо болишобо. Нэгэ мэдэхэдээ, урагшаа ябана шэнги, баһа һөөргөөшье бусана хэбэртэй. Харин орилдоһониинь огто хүрэнэгүй. Иигэжэ ябахадань, хаанашьеб телеграфай утаһанай ханхинаха, тиигээд холоһоо нохойн хусаха абяан дуулдахадал гээд үгы болошоно. Магад энэ дуулдаашьегүй аалам?

Доржын нюдэнһөө нёлбоһон гараад, доошоо урдажа, хасарыень хайрана. Яба ябаһаар, нэгэ бүлэг бургааһанда туласа хүрэжэ ерэбэ. Шэбээлээд амарха дуранинь хүрэнэ. Тиин өөрөөшье мэдэнгүй, бургааһанай үбэртэ һуушаба.

...Гансата дулаахан болоһон шэнги гээшэб? Теэд ехээр эсэдэ даа. Удаан даа... иигээд хүдэлэнгүй амардаг һаа зохид байгаа Юундэ үргэһэниинь хүрэһэн шэнгиб? Эрдэни Доржые хүлеэнэ ха гү, али үгы гү? Эгээл мүнөө гэртээ байгаа һаа, гоё һэн ха даа. Эжыгээ тэбэреэд, бүхөөр унташаха һэн.

«Абамни намай сохидог»,—гэжэ Эрдэни хэлээ һэн. Ямар муу аба гээшэб? Абатай һаа, гоёл һэн даа. Бай, хүнүүд хөөрэлдэнэ гү даа? Тэрүү тэрэ гал харагданал! Үгы ха даа. Миил нюдөө анихадамни тиигэһэн шэнги ха.

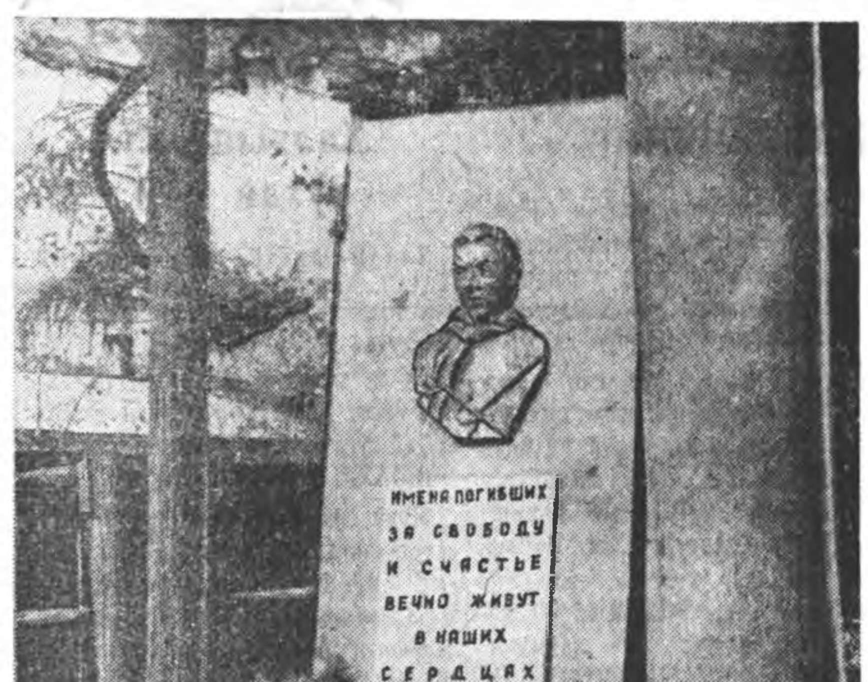
Аба? Энэ та гүт? Юундэ иимэ удаан болообта? Намайе танина гүт? Эжы тан тухай ходо хөөрэдэг һэн. Аба, аба... би танда ехэл дуратайб. Аба-аа...

Саһа бордоһон Доржын үрбэгэрхэн бэеые шэбээлһэн бургааһантайнь булажа эхилбэ.

Бэдэржэ гараһан зон гал сусал баринхай, һуй-хай, шаг-шууяа табилдаһаар, үдэрэй талаангаар Доржые олобо. Тэдэнэр Даримаан хүбүүе саһан дороһоо гаргабад. Доржын зүрхэн солгёоноор сохиһон зандаа. Бишыхан альган соонь эсэгынь орден бүхөөр бажуугаатай байгаа һэн...

Иимэл ушар болоһон юумэл даа. Доржо энээн тухайдаа эжэл нүхэртэеэ үшөө дахин һанан һанан зугаалхаяа яаран, түргэхэн һууриһаа бодобо. Холошье ошоодүй ябахадань, Эрдэни нүхэрэйнь хониной бууса Хүтэлэй боорибо тэбхыжэ харагдаба...

Эдир нүхэд! Эрхэ сүлөөгэй түлөө ами наһаяа үгэһэн хүнүүдэй нэрэнүүд—бидэндэ нангин. Доро толилогдоһон хүшөөгэй түүхэ мэдэхэ гүт? Манай Буряад ороной али нютагта, хэнэй нэрые мүнхэлэн табигдаһан хүшөөб? Харюу олоод, «Хонходоо» бэшэгты, хүүгэд!

Түрэлхид, энээниие уншагты!

ХҮХЭ БУХАНДАЙ

... гэһэн абяа дуулаад, ...о һэришэбэ. «Тос-тос».
...оо хүшэгэ Бальжимаа һэ-...рэжэ хараба.
... харыш,—гэнэ Бальжимаа. ...бойхон шубуухайб?
... бухандай гээшэл даа,—...
...хо юундэ тоншоноб?
...майе һэриг гэжэ тоншоо...
...тос-тос» гэһэн абяан ...ар лэ байна.
... би һэреэ ха юмбиб.
...өө хубсала гэнэл даа.
... яаралтайгаар хубсал-...
...тиша буруу харуулжа үм-...эжэ эжынгээ хэлэхэдэ, за-...бөөрнь үмдэбэ. Одоошье ... дүүргэбэ даа.
..., тос-тос» ...Хүхэ бухандай ... байна.
...ур, гараа угаа гэнэл даа.
...маа нюур, гараа хэээз хэ-...ээ сэбэрхэнээр угаажархи-...цэр һайса аршаба.
..., тос-тос» гэһэн абяан ...улдана.
...арша заһа гэнэ,— гэбэ
...маа энээнһээ урдань унта-...даггүй байһан юм. Шадаха ... заһажа эхилбэ. Ехэл орол-...нь заһадагтал адли боложо үгэбэгүй. Яаба хээбэшье өөрөө заһаа бшуу. Өөрөө!

Бальжимаа дахин шагнаархана.

«Тос-тос, тос-тос» гэжэ газааһаа дуулдана.

— Мүнөө юун гэнэб?—гэжэ эжыһээ Бальжимаа асууба.

— Садатараа эдеэлэ гэнэл даа.

Эжынгээ хэжэ үгэһэн юумэ хуу эдеэд, Бальжимаа сонхынгоо хүшэгэ үргэжэ хараба. Хөөрхэн хүхэ бухандай тоншоһоор лэ зандаа.

«Тос-тос, тос-тос»...

— Би өөрөө һэридэг болооб,—гэбэ Бальжимаа.

«Тос-тос, тос-тос».

— Өөрөө хубсалдаг болооб.

«Тос-тос, тос-тос»...

— Өөрөө нюур, гараа угаадаг болооб.

«Тос-тос, тос-тос»...

— Унтарияа заһажа шадаха болооб.

«Тос-тос, тос-тос»...

— Эжынгээ хэжэ үгэһэн юумые хуу эдидэг болооб.

«Тос-тос, тос-тос»...

— Һайн даа!

«Тос-тос, бэрхэш даа, тос-тос» гээд хүхэ бухандай ниидэжэ ябашаба.

— Баяртай, хүхэ бухандай! — гэжэ ехэл хүхюунээр Бальжимаа ооглоод үлэшэбэ.

Ц. ДОРЖИЕВ.

ТААГААД ТУРШАГТЫ

Таабаринууд, таабаринууд... Арад зоной сээжын һонорой, сэдьхэлэй баялигай хизааргүй байһые гэршэлһэн аман зохёолой нэгэ хубы.

Таабаринууд, таабаринууд... Тэрэнэй сэсэн гүнзэгы удхые гайхажа барахагүйш.

Таабариин түрүү —
Тажагар харагшан:
Таагаагүй хүн
Тад һохор,
Мэдээгүй хүн
Мэнэ һохор.

Урданай буряадуудай тогоо нэрэхэдээ, архияа тододог танха тухай хэлэһэн таабари ямар шогтой хошонгуугаар соностоноб даа!

Һүүлэй үедэ буряад һургуулинуудай һурагшад арадай аман зохёол һонирходог боложо байна. Тэрэнь ехэл һайн гээшэ. Юундэб гэхэдэ, арадай аман зохёол үндэһэн соёлоймнай таһаршагүй нэгэ хубинь ха юм даа. Таабари хэлсээд, шүүгдэһэн нэгэнээ худалдажа наадахада ямар гоё һэм!..

Доро үгтэһэн таабаринуудые Хориин дунда һургуулиин табадахи классай һурагшад Цырен-Ханда Гармаева, Таня Чимитдоржиева гэгшэд бэшэжэ абаа. Цырен-Ханда Таня хоёрой таабаринуудые таагаад, харюуень манда эльгээгты!..

Нарииханхүбүүн нара үзөөгүй.

Бүдэ ноён бүтүү сэсэн.

Табихада талаар дүүрэн,
Адхахада адха болохогүй.

Гунжан үхэрэй хэбтэридэ
Гурбан жэл ногоон ургаагүй.

Булаг бурьялба, бургааһа
гашалгаба.

Хадада саһан ороод,
хайлахаяа болибо.

Хаһаг тэргэ эбдэрээд,
заһагдахаяа болёо.

Эжынгээ үгэһэн тоһо хазажа
шадабагүйб.

Абынгаа үгэһэн алтан
аргамжа томожо шадабагүйб.

Хүүюур уһан хүрөөд байхадаа...
Д. ДУГАРОВАЙ фото.

Эгээл бишыхан уншагшадта

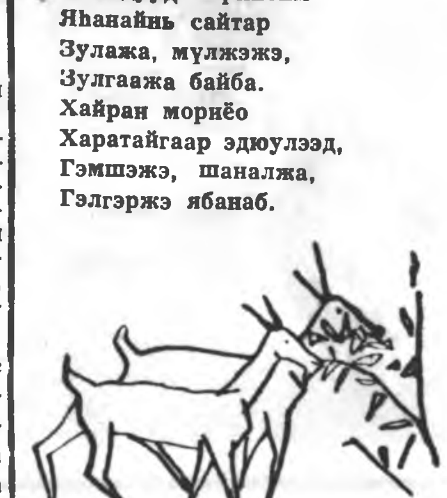
ҺУРААГҮЙДӨӨ ҺАЛАХАГҮЙБ

«А» «О» хоёрые
Ахаймни заагаа.
«А» «О» хоёроо
Алдахаа болёоб.
Ахаймни ном соо
«А» «О» хоёрни
Аргагүй олон лэ.
Би өөрөө «О»-гоо
Бэшэжэ шададагбн.
Оомогорхон аматай
«О»-гоо бэшээш һаа,
Алсагархан хүлтэй
«А»-гаа бэшэжэ
Арайл шаданагүйб.
Һурахаб даа бэшэжэ,
Һураагүйдөө һалахагүйб.

МОРИИМ ЯМААД ЭДИЖЭРХЁО

Бургааһан морёороо —
Будхадаг бороороо
Хаагуур, яагуур
Хатарган гүйлгөөд,
Эсэхэдээ гэртээ
Эдеэлхээ ороходоо
Газаагаа уяһан аад,
Гаран гэһээмни,
Ямаадууд моринойм
Яһанайнь сайтар
Зулажа, мүлжэжэ,
Зулгаажа байба.
Хайран морёо
Харатайгаар эдюулээд,
Гэмшэжэ, шаналжа,
Гэлгэржэ ябанаб.

Шираб НИМБУЕВ

ЭЖЫН МАГТААЛ

Эдеэлгэнэй дүүрэхэдэ,
Эжын хэлээ үдыдэ
Аяга, табагаа угаажа,
Аршаад, хатаан табибаб.
Эжым хараад баярлан,
Эльбэн иигэжэ магтаба:
— Хүн болохо багаһаа,
Хүлэг болохо унагаиһаа.
Бэрхээр һураха хэрэгтэй,
Эрхээр һураха хэрэггүй.

ЭЖЫДЭЭ ТУҺАЛШАБ

Унтажа бодоһоор
Унтаряа хуряагаад,
Хуу гансаараа
Хубсаһаа үмдөөд,
Нюдөө нюхажа,
Һурнижа байнгүй,
Нюураа, гараа
Гансата угаагаад,
Сайлажа, эдеэлжэ
Садан сасуугаа,
Туһалынь эжытээ
Туулсажа үгэдэгби.
Шадахал юумэеэ
Бултынь хэхэдэмни,
Шангахан лэ хүн
Болохо даа гэлсэдэг.

Цырен-Базар БАДМАЕВ

САГААН БОРОО

Тэнгэри аажам, сэлмэгшье һаа,
Тэндэ үндэрэй саанаһаа
Түргэн гаража ерэбэ
Түглын заахан үүлэн.
Дүтэлэ дүтэлһөөр дээрэмнай
Дорюун ерэбэ яаралтай.
Хүнэгөөр адхаһан юумэдэл,
Хүхюутэй шааяба, хүүебэ.
Тогтон торонгүй ороо
Тобжогорхой сагаан бороо!
Тоогүй олон һуршадал,
Томо аадарай дуһал.
Үбгэн баабай һүхирбэ:
— Үхибүүд, бэеэ угаагты!
Үмдэ, майкаяа тайлажа,
Үтэр гараад гүйлдэгты.
Тиихэдэнь, хүбүүд шууялдан,
Түргэн хубсаһаа тайлаба.
Шарбаа нюсэгэн юумэнүүд
Шардайлдатараа харайлдаба.
Тэнгэридэ наран яларна,
Тинбэшье аадар адхана.
Сагаахан бэетэй хүбүүхэдүүд
Садатараа «душта» сохюулна.

ҮГЭ ТУХАЙ

Үгэ бүхэн удхатай,
Үгэ бүхэн үнгэтэй,
Үгэ бүхэн үнэртэй,
Үгэ бүхэн абарнтай.
«Эжы» гэжэ хэлэхэдэмни,
Эжэлүүдгүй зүрхэм дулаасана.
Урихан, хайрата шарайнь
Урдам зандаа үзэгдэнэ.
«Одеколон» гээд үзыш даа:
Оншотойхон хангал гутаад,
Хамар руушни сорьёхол,
Хабар шэнги болохол.
Үгэнүүд шадал ехэтэй даа.
Үлир... «үлир» гэхэдэмни,
Гашуу урьяад аман соом,
Гаража эхилнэ шүлһэмни.
«Һур бүһэ» гэмсээрээ,
Һуняаха дурам хүрөөл даа.
Хүйтэ даагаа нюрга руум,
Хүхюутэй бэшэ болоол даа.

ҺӨӨМ ХУШУУТАЙ ҺӨӨЛ ХҮБҮҮН

Нэгэ нютагта һөөм хушуутай һөөл хүбүүн бии. Анхандаа хушуунинь ута бэшэ юм һэн, яһала хүнэйхидэл адли, зохидхон уралтай бэлэй.

Теэд хайшан гээд шубуунай хушуундал ута болошоо юм гэжэ таанар һонирхоно гүт? Тон зүб. Һонирхонгүй яахабта...

Тэрэ хүбүүмнай эжыдээ, баабайдаа, төөдэйдөө, үбгэн абадаа үлүү гаратараа эрхэлшэнхэй. Эжынь аргадаха:

— Мухаа, һүмбэй уу даа.

— Үгэй сяа, уухагүйб, — гээд хүбүүн уралаа һунааха.

— Мухаа, төөдэйдөө түлеэ асараад үгэл даа,— гэжэ төөдэйнь гуйха.

— Үгэй сяа, асархагүйб, — гээд, хүбүүнэй урал бүришье ута болошохо.

Тиигэ тиигэһээр эрхэ хүбүүхэн һөөмэй зэргэ ута хушуутай болошоо юм. Уралаа ходо шомбойлгохо гээшэмнай балайшье һайтай бэшэ ха. Юун гэжэ һананат, үхибүүд?

Ц. ДОНДОГОИ.

БУЛГАНАЙ МҮРӨӨР...

ЗУРАГЛАЛ

Тойроод ой модон. Хадын үбэрөөр набтаршаг бэетэй, арадаа буу үргэлһэн хүн хүлдөө богони аад. үргэн улатай сананүүдые зүүнхэй гүнзэгы саһан дээгүүр Музайхын гол үгсэнэ. Ангуушанай урда хойгуур нохойнь гүйжэ, һая унаһан саһан дээгүүр аржыһан мүрнүүдые унхидана. Нохой байд байд лэ гээд ээнһээ гээгдэжэ, нэгэ хэды болоод, тэрэнээ хүсэжэ ерэнэ. Газаа сэлмэг. Дуя сагаан саһанда баригдашапан һаглагар нарһадай оройгоор наранай һүлэмхи гэрэл туяатана. Ангуушанай ойлгомторгүй модоной шэлбэһэ дайрахада, бурзан сагаан саһан хөөрэн унана. Уданшьегүй ангуушанай урда саһан дээрэхи мүр унхидажа ябаһан нохой гэнтэ хусажа. урагшаа тэгүүлбэ. Ангуушан харгыһаа хүндэлэн гараһан булганай мүрнүүдые харахадаа. нохойнгоо юундэ хусаһые ойлгожорхибо. Булганай шэнэ мүр. Үглөөгүүр энээхэнүүр үнгэрөө. Холо ошоогүй ёһотой. Ой руу ороһон хадаа тэрэ холо ошохогүй. Үгы болошоһон нохойн аяар дээрэ хадада хусахань дуулдана. Ангуушан нохойнгоо хусаһан тээшэ шэглэн, ябадалаа түргэдхэбэ. Нарһанай оройһоо саһан бутаран унана. Энэ хэрмэн гээнэ. Ангуушан нарһанай оройдохи мүшэрнүүдэй нэгэн дээрэ хэрмэнэй һуухые харажархиба. «Хэрмэ буудажа болохогүй. Нохоймни буугай дуугарһые шагнаад, булгаяа алдажа болохо. Булгаяа модондо гаргаа хаш. Ууртайгаар хусана» гэжэ Шагжа үбгэжөөл шэбшэнэ. Модоной залаада һууһан хэрмэн ангуушание обёоржо, «брр... брр...» гэһэн сухалтай абяа гаргана. «Буурла. Би шамайе дайрахагүйб. Шамдажа ябанаб» гэжэ үбгэжөөл эбүүд хоорондоо аалиханаар гүбэрнэ. Хэрмэн ангуушанай хэлээшые ойлгоһондол, урдаһаань балтэгэр нюдэнүүдээрээ гайхангаар харана.

Ангуушан хадын үбэртэ тулажа ерэбэ. Эндэ тэрээнэй хуушан отог бии. Энэ отог хэзээ бии болоо бэлэй даа? Үни ха даа. Тиихэдэ эндэ Шагжа Сосоровой ами наһанайнь хэрэг шиидхэгдэн алдаһан юм. Дүрбэн жэлэй саада тээ ангуушан бодон гахай мүшхэжэ эндэ алаад. тэрэнэйнгээ арһа, мяхые хадагалажа, гэртээ бусаһан байгаа. Тэрэнэй гэдэргээ бусажа ерэхэдэ, хадын үбэртэхи шэдхэ соо тайгын эзэн-баабгай үгтаһан байгаа. Ангуушан баабгайтай арбаад сажанай газарта уулзалдашоо. Тэрэ баабгайе буудахадаа шархатаатаа. Шархатаһан баабгай хүл дээрээ бодожо, ангуушание бажуухаар хүрэжэ ерэбэ. Ингэжэ үбгэжөөл нэгэ дахин буудадаг бирдаанхаяа газарта хаяжа, гани галзуу болоһон баабгайн урдаһаа хутагаа гэрһээнь гаргажа ошоо бэлэй. Гайтайл тэмсэл болоо даа. Энэ тэмсэлдэ ангуушан илажа гараа.

Шагжа Сосоров иимэ ушаралта ябадалһаа оло дахин амиды мэндэ гараһан ангуушан юм. Мэлэ нютагайхид Шагжа Шагдуровичые хара багаһаань ангуушан гэжэ мэдэдэг.

Тэрэнэй эсэгэ Шагдарай Сосор ангууша хүн һэн. Ангуушан наһан соогоо хэдэн арбаад баабгай алаһан, олон тоото буга хандагай унагааһан, олон жэлдэ булга мүрдэһэн суутай. Бишыхан Шагжа эсэгээ дахажа, ангуушан болоһон намтартай. Тэрэ 11 наһатай гүлмэрхэн үхибүүн байхадаа. хэрмэндэ ябажа эхилһэн. Хоёр жэлэй үнгэрөөд байхада, ангууша хүбүүн Хаан уулада эгээн түрүүшынгээ гура унагааһан, гахай буудаһан байна.

— Хабарай зүлгэ ногоон дээрэ бэлшэжэ ябаһан бодон гахай мүрдэжэ, нюргынь хуха буудаа һэм, — гэжэ ангуушан эгээн түрүүшынхеэ хайшан гэжэ гахай алаһанаа хөөрэдэг.

Шагжа Шагдурович эрэ бэеэ бэелээгүй — үшөө арбан зургаатай ябахадаа, баабгайтай тулалдаһан хүн. Тэрэ гэһээр хэды олон жэл үнгэрөө. Мүнөө үбгэжөөл 72 наһатай. Үндэр наһатай болобошье, хүл хүнгэн зандаа. Үнгэрһэн жэлнүүдэйхидээ адли түсэб уялгануудаа дүүргээд лэ байдаг. Нёдондо ангуушан хоёр түсэб дүүргэжэ. арба гаран булга, хэдэн зуун хэрмэ. арбаад бодон гахай, шоно алажа, арһа, мяхыень гүрэндэ тушаагаа.

Ангуушанай хүшэр ажалые гүрэн түрэ үндэрөөр сэгнэнхэй. Ингэжэ Шагжа Шагдуровичай үбсүүе Ажалай Улаан Тугай орден, арадай ажахын туйлалтануудай выставкын алтан медаль, эрхим ангуушанай тэмдэг шэмэглэнэ. Нухэр Сосоров наһан соогоо 37 баабгай. 40—50 буга унагааһан, 100 гаран шоно хюдаһан. 100 гаран булга, 150 унэгэ бариһан намтартай. Ангуушан жэл бүри 20—30 бодон гахай бүдэрүүлдэг. Тэрэнэй наһан соогоо буудаһан хэрмэ тоолохоор бэшэ. Эдээнэйнь тоо гансал бар тайга мэдэнэ. Хэдэн мянган хэрмэнэй арһа гүрэндэ тушаагаа ёһотой.

...Булганай мүр! Саб сагаахан саһан дээгүүр түхэреэхэн мүрхэнүүд аржыжа харагдана. Ангуушан энэ мүрые дахан. хала өөдэ дабхина. Нохой хусахаяа болёо. Булган модонһоо буужа, адхада ороо хаш. Хадалһан булган холо ошохогүй. Адхада шулуун доро орожо, нохойһоо хоргодою. Садхалан һаань, тэрэние тэндэһээ юугээршье гаргахагүйш.

Нёдондо Шагжа Шагдуровичай хүбүүн Сэсэрэн нэгэ булга баһа адхада оруулжа бариһан. Сэсэрэн Шагжиев эсэгээ дахажа, хара багаһаа агнажа эхилһэн. Хүбүүнэйнь агнуурийн амга яһала үзэһэн. Сэсэрэн Шагжиев 13 наһатайдаа эгээл түрүүшынгээ ан бариһан намтартай. Угай ангуушан энээхэн наһан соогоо баһал олон баабгай, бодон гахай, шоно алаһан, гүрөөһэ, буга унагааһан, булга, хэрмэ бариһан байха.

...Аяар дээрэ нохойн хусаха дахинаа дуулдаба. Булган адхада ороо. Ангуушанай нохой модонһоо бууһан булга хайшан гэжэ, хайшань эрьюулхэеэ өөрөө мэдэхэ. Нохой байд байд лэ гээд гани галзуугаар хусана. Энэ булганай шулуун дороһоо шагаахада нохой иигэжэ хусадаг. Нохойн хусахань ой тайгаар, хада уулаар сууряатана. Сууряанһаань агаар дорьболон, хабсагайһаа саһан унана. Ой соо шангаар хашхаржа, модо шулуу унагаажа болохогүй. Энэ хадын хүнүүдэй хатуу ёһон.

Уданшьегүй булгашан нохойнгоо хусаһан газарта хүрэжэ ерэбэ. Ангууша нохой ээеэ харахадаа хусахаяа болижо, һүүлээ шарбадан, баяртайгаар гиинана. Ангуушанай хүлдэ сана харагданагүй. Ойлгосотой. Санануудаа хадын эгэ болоходо доро үлээгээ.

Шагжа Шагдурович түргэхэн модоной гэшүүһэ суглуулаад, булганай хороһон шулуун дээрэ гал түлижэ, буугайнгаа шабха татажа, нүхэнэй дэргэдэ бэлдээд һууба. Тэрэнэй хажууда нохойнь шэхэнүүдээ һүрмылгэн һэримжэтэй зогсоно. Хуурай модондо аһаһан гал нижаганан носоно. Шулуун доро хороһон булгые нигэжэл гаргаха ёһотой. Тайгын амитад галай нижаганаанһаа юунһээшье ехээр айдаг юм. Гал түймэрэй боложо байһандал шангаар нижаганана. Уданшьегүй шулуун дороһоо бишыхан, бамбагар харахан амитан буугай һомондол хурданаар гүйжэ гарашаба. Энэ үедэ буугай аман «бум» гэжэ гансата үгэлбэ. Ангуушанай нохой даб гэжэ газарта амигүй хэбтэһэн булга дүмүүхэнээр зуужа эзэнэйнгээ хажууда асаржа табина. Шагжа Шагдурович харахан булга гартаа абажа дээшэнь үргөөд, аман соогоо юумэ хэлэнэ, хурылна. Ангуушанай булгаяа һэжэржэ байгаад үгэлхэдэ, тэрэнэйнь үһэн үдын наранай элшэ доро субад эрдэнеэр гэрэлтэбэ. Удаань үбгэжөөл булганайнгаа үһэ эльбэжэ, үбэртэлһэнэйнгөө һүүлэр тамхияа хатууханаар орёожо татаба...

Ангуушан Шагжа Шагдурович Сосоров хэды үбгэрбэшье һаа, тайгадаа урбахагүй. Үбгэжөөл үшөө оло дахин булганай мүр мүшхэхэл даа.

Г. РИНЧИНО,
манай корр.

Захаамин.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (баруун гарһаа) ангуушан Шагжа Шагдурович Сосоров хүбүүнтэеэ хөөрэлдэжэ һууна.

М. ЦЫДЕНОВЭЙ фото.

ЕЛҮҮР ДЭЭ...

Мүшэн толёор ял...
Мүльһэн талмай дээгү...
Хүлэй хурданине тү...
Хүбүүд. басагад оло...
Салир ута конькину...
Сард сард зоходоно.
Булад заахан «мори...
Бушаганаса оодорно.
Сагаа мүнгэн зорго...
Сагаалхина тэрээгүүр.
Хээлэгдэнэ олон ута...
Хүхэ мүльһэн дээгүү...
Шубуун шэнгээр дү...
Шуумайнад урагшаа.
Голой матаран ошо...
Годирнод хажуушаа.
Матаргай бэедынь ...
Могойн уян һанагдаа.
Дүүлин гүйжэл ябах...
Дүүжэн тэргэ һанагд...
Тамир хүсэеэ занги...
Табжархай гүйлдөө...
Хүдэр шамбай бэетэй
Хүбүүд. басагад һай...

Л. ХАЙДУРОВАЙ ф...

БОКС

ИЖЕВСКЫН РИНГЫН ҺОНИН

Боксоор Россин Федерациин түрүү һуури эзэлхын түлөө Удмуртын АССР-эй түб—Ижевск хотодо үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ манай республикын түлөөлэгшэд хабаадалсаһан байна.

Илангаяа Д. Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институтдай студентнэр Валерий Стрельников, Павел Демчук, Павел Федотов гэгшэд командынгаа гэшүүд сооһоо шалгараа. Урда тээнь хэдэн тулалдаа илалтаар түгэсхэһэн В. Стрельников 1968 оной СССР-эй чемпион, Волгоград хотын түлөөлэгшэ. уласхоорондын классай спортын мастер Владимир Ивановтой хахад финалда уулзажа, тээн тэрээн тэмсэһэнэйнгээ удаа очкогоороо шүүгдэжэ, гурбадахи һуурида гараа. Тэрэшэлэн Куйбышев хотын боксёртой түгэсхэлэй тулалдаанда уулзаһан Павел Демчук ринг дээрэхи дүрим эбдэһэнэйнгээ түлөө хоёр удаа һануулга абажа, хоёрдохи һуурида гараад, мүнгэн медальда хүртөө. Павел Федотов гурбадахи һуурида гаража, бронзо медаль абаа.

Дурсагдагша гурбан студент хүбүүд РСФСР-эй суглуулагдамал командада абтаа.

Спортын мастер, 1968 оной СССР-эй чемпион Борис Зориктуев оройдоол 15-дахи һуурида хүртөө. Тиихэдэ «Локомотив» гэжэ спортын һайн дуранай түбэй соведэй хоёр удаа чемпион болоһон Бато Нимаев. спортын мастер Валерий Кондаков гэгшэд түс түстаа табадахи һууринуудые эзэлээ.

Һаяхан Павел Демчук Валерий Стрельников хоёр һорилгонуудые гарахаяа Саратов хото мордобод.

Н. ЕФИМОВ.

ЕЛҮҮР ДЭЭРЭ—МОТОЦИКЛИСТНҮҮД

Мүльһэн елүүр дээрэ мотоциклаар урилдаха гээшэ спортын зоримгой наадануудай нэгэн. Иимэ урилдаан манай республикын ДОСААФ-ай Улаан-Үдын автомотоклубай үүсхэлээр мартын 1—2-ой үдэрнүүдтэ авиазаводой стадион дээрэ үнгэргэгдэхэнь. Энээндэ Шэтын, Ангарскын, Улаан-Үдын автомотоклубуудай спортсменүүд—6 команда хабаадаха.

Тэдэнэй дунда спортын мастер Олег Яровой (Шэтэ), мастерта кандидат Сергей Трошков (Ангарск) бии.

В. ОЛЬХОВАТСКИЙ.

ГАЗАР ДОРОХИ... ЭМШЭЛГЭ

Полшын «Величка» гэжэ уурхайһаа мянга шахуу жэлэй туршада дабһан абтадаг байһан юм. Газар доогуур һунаһан 6 километр утатай, 600—1000 метр үргэнтэй агы нүхэнүүд тэндэ бии. Гол юһэн, хамһабарийн хоёр нүхэнүүдынь 300 метр гүндэ байдаг.

Мүнөө «Величкын» дабһанай нөөсэ ходороо. Гэбэшье уурхайнь хаагдаагүй: тэндэ һонин шэнэ хэрэг үүсхэгдээ.

Арбан жэлэй саада тээ Полшын залуу врач Мечислав Скулимовский газар дорохи агаарайнь хүнэй бэе махабадта ямараар нүлөөлдэгые шэнжэлхэ зорилго табяа һэн. Түсгаар микроклимадтай «Величка» гэжэ уурхайда шэнжэлхы хүдэлмэри хэжэ эхилһэн юм.

Шэнжэлгэнь хүлеэгдээгүй үрэ дүнгүүдтэй байгаа. Хии ханяаданһаа амяа бүтэдэг, мүн бусадшье аллегрическэ үбшэнтэй, тэрэшэлэн зүрхэнэй үбшэнтэй хүнүүдтэ «Величкын» агаар, тэндэхи «уларил» һайнаар нүлөөлнэ гэжэ элирүүлэгдээ.

Тиихэдэл энэ уурхайе эмшэлгын хэрэгтэ ашаглаха гэһэн бодол түрөө юм. Иимэ зорилгоор 211 метр гүнзэгы хоёр худаг нүхэ шэлээ һэн. Тэдэнэй хамтын талмай 250 дүрбэлжэн метр тухай болодог. Тэндэнь саг үргэлжэ 20°—22° тухай дулаан байдаг. Эмшэлгэ хэдэг «кабинедүүд» соонь зайн гал носооходо, һүрөөтэйшье, үзэсхэлэн гоёшье юм.

Аргалуулхаяа ерэһэн хүнүүд врачай заабарийн ёһоор, үдэр соо 5-һаа 16 час хүрэтэр газар доро байлгагдадаг. Газар дээрэхи санаторитой саг үргэлжын холбоо барисаатай байдаг. Иимэ холбооень медсестра хангадаг юм. Аргаламжань 24-һөө 48 хоног хүрэтэр үргэлжэлжэ болохо. Газар дорохи «уларилай» нүлөөн саг дары мэдэрэгдэдэг гэжэ аргалуулжа байгшад элирхэйлнэ. Газар дорохи энэ санаторийн нээгдэһэнһээ хойшо үнгэрһэн 10 жэлэй туршада 2-һоо 78 хүрэтэр наһанай 2000 шахуу хүн бэе махабадаа эндэ аргалуулһан байна.

«Величкэдэхи» санатори эрдэмтэдэй халуун анхарал татаа. Тэдэнэй хэһэн туршалгын дүнгүүд хэдэн оронуудай, тэрэ тоодо Советскэ Союзай, эрдэм-шэнжэлгын эмхинүүдтэ эльгээгдэнхэй. «Величкэдэхи» аргаламжын газартай, хүдэлмэритэйнь танилсахаяа хилын саанахи элүүрые хамгаалгын элэбхитэд Полшо руу ерэжэл байдаг болонхой.

В. ДМИТРИЕВ.
(ТАСС).

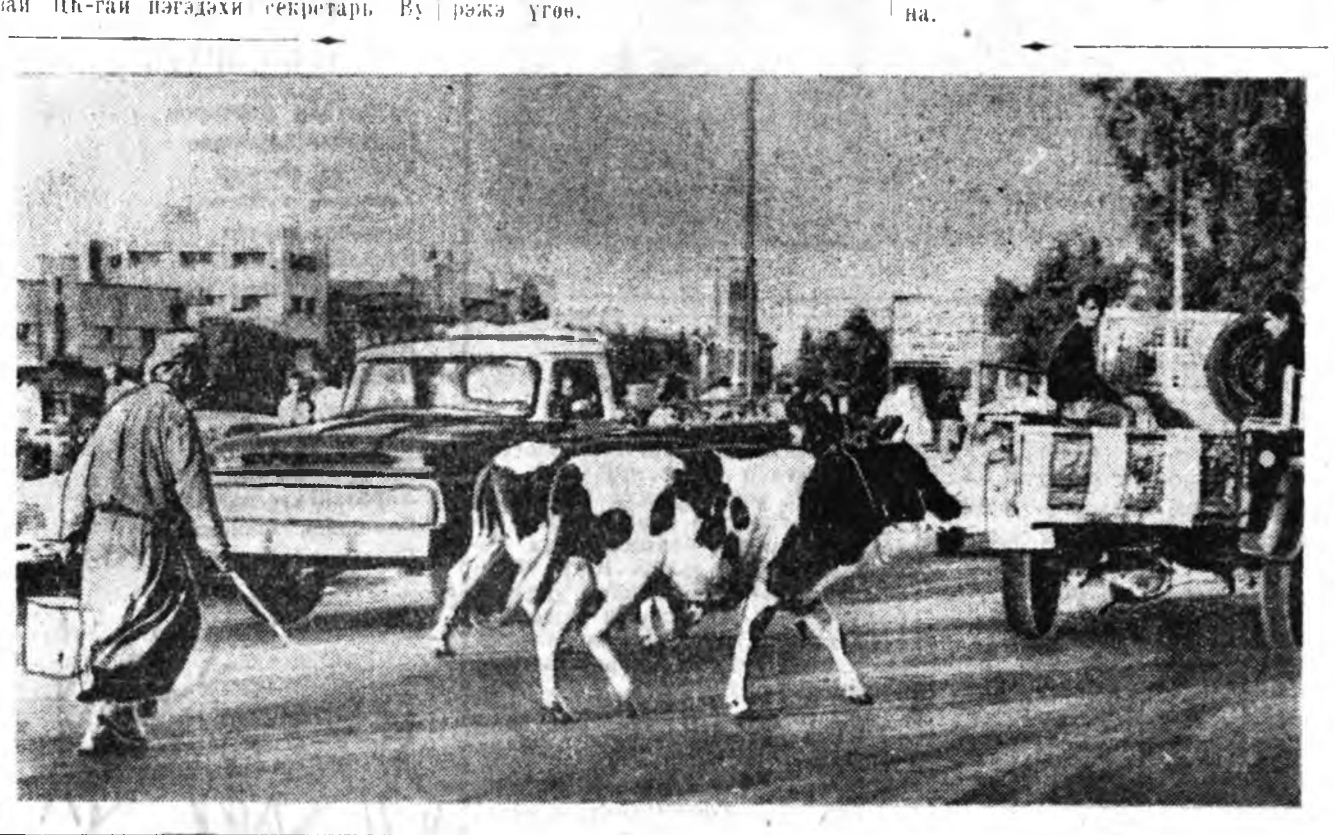
Ханойдо болоһон митинг

ХАНОЙ. февралиин 26. (ТАСС). Ханой городой театр соо вьетнам-совет хани барисаанай баярай митинг болоо. Вьетнамай Демократическа Республикада ВЛКСМ-эй делегациин айлшалжа байһанай хүндэлэлдэ Вьетнамай ажалша залуушуулай союзай ЦК энэ митингые эмхидхээ.

Митингдэ хабаадагшад совет айлшадые омог баяртайгаар амаршалба.

Вьетнамай ажалша залуушуулай союзай ба ВЛКСМ-эй хоорондо, хоёр оронуудай залуушуулай хоорондо ахадүүгэй хани барисаанай интернациональна һаналаа нэгэдэнги байһание Вьетнамай ажалша залуушуулай союзай ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Ву Куанг үгэ соогоо тэмдэглэһэн байна. Вьетнамай залуушуул баатар Ленинскэ комсомолой алдарта хэрэгүүдтэ саг үргэлжэ анхаралаа хандуулжа, омогорхон байдаг гээд тэрэ хэлээ.

ВЛКСМ-эй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Е. Тяжельниковэй үгые митингдэ хабаадагшад халуунаар хүлеэн абаа. ДРВ-дэ айлшалхаар манай делегацие уриһанайнь түлөө Вьетнамай ажалша залуушуулай союзай ЦК-да тэрэ баяр хүргөөд, айлшалжа байһан тухайгаа, ВЛКСМ-эй 50 жэлэй ой ба залуушуулые коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ зорилгонууд тухай КПСС-эй ЦК-гай тогтоолоор табигдаһан зорилгонуудые Ленинскэ комсомолой шиидхэхэ тухай тэрэ хөөрэжэ үгөө.

ИРАК. Багдадай гудамжада һонин үзэгдэлнүүдые хаража болоно. Мүнөө үеын гоё һайхан автомашинануудай гүйлдэжэ байхада, аалиханаар гэшхэлэлдэһэн үнеэдүүд ябаха юм.

ТАСС-ай фото.

Халхын гол тухай ном

УЛААН-БААТАР, февралиин 26. (ТАСС). Халхын гол дээрэ туйлагдаһан илалтын 30 жэлэй ой энэ жэлэй августда тэмдэглэгдэхэнь. Энээндэ «Буу зэбсэгэй талаар нүхэдүүд» гэһэн совет болон монгол уран зохёолшодой суглуулбари зорюулагдана гээд МОНЦАМЭ агентство мэдээсэбэ.

Япон империалистнуудта эсэргүү совет-монгол сэрэгшэдэй хамтын тэмсэл МНР-эй уншэй уран зохёолшо Ц. Уламбаярай роман соо, МНР-эй оборонын министр генерал-полковник Ж. Лхагвасурэнэй «Монголой Арадай Армиин дайшалхы зам» гэһэн мемуар болон бусад номууд соо харуулагдана.

Н. К. Крупскаяда зорюулагдаһан үдэ...

АЛЖИР, февралиин 26. (ТАСС). Н. К. Крупскаягай түрэһөөр 100 жэлэй ойдо зорюулагдаһан үдэшэ үсэгэлдэр Алжирай совет соёл культурын түбтэ болоо.

Эндэхи лекционно зал соо Алжирай эхэнэрнүүдэй национальна союзай, ФНО гэжэ залуушуулай ... зациин, түб хотын олон ... лэгшэд суглараа. Н. К. ... ажабайдал, ажал ябуулга ... хэл эндэхи түб газарай ... Мурашова хэбэ. Элидхэлэй ... кино харуулагдаа.

ВНР-эй МИД-эй буруушаалга

БУДАПЕШТ. февралиин 26. (ТАСС). Февралиин 24-дэ Сиридэ эсэргүүгээр Израилиин агаарһаа добтолходонь, Дамаскһаа Бейрут ошодог харгы дээрэ Сиридэ байдаг Венгриин посольствын автомашинада һомон тудаа. Сиридэ байдаг Венгриин Арадай Республикын посол Пал Манигай гаража ошоһонойнь һүүлээр машинань бомбын тэһэр... бута сохигдоо.

Венгриин Гадаадын ... министерство уласхоорон... ёһые бүдүүлигээр эбдэһэн ... толгодо эсэргүү буруушаал... лиин правительствада хэд... һан хохидолоо энэ пра... түлэхэ ёһотой гэһэн эри...

Демократиин хүсэнүүдэй илалта

ТОКИО, февралиин 26. (ТАСС). Февралиин 23-да городой суглаанай депутадые һунгаха һунгалта дээрэ Оита городой (Оита префектурын захиргаанай түб) демократическа хүсэнүүд илалта туйлаба. Энэ толилогдоһон мэдээсэлэй ёһоор, хүн зоноор һунгагдаһан 44 деп... 14-иинь социалис парти... компартиие. 3-иинь—Ко... тиие, 3-иинь — демократ... циализмын партиие түлөөл... хүтэлбэрилхы либерально-... ческа партиһаа 11 депу... гагдаа.

Нигериин правительствын шиидхэбэр...

ЛАГОС. февралиин 26. (ТАСС). Нигериин федеральна правительство өөрынгөө талаһаа Зүүн Нигериин сепаратистнуудта хэдэг эсэргүү сэрэгэй ябуулгануудаа 48 часай туршада зогсооха гэжэ вторнигто соносхоо. Энэ шиидхэбэри Ид-Аль-Адха гэдэг мусальман шажанай һай... шарамдуулан абтаһан бай...

Правительствын сэрэгүү... ябуулгануудаа зогсоогоо. Т... тэй болоо һаань, бэеэ хам... рилгоор тэдэнэр зохихо ш... дые абаха юм гээд хэл...

Израилиин премьер-министр үхэбэ

ЛОНДОН. февралиин 26. (ТАСС). Мүнөөдэр үглөөгүүр Израилиин премьер-министр Леви Эшкол зүрхэнэй үбшэнһөө гэнтэ үхөө гэж... агентствын корреспондент ... лимһаа мэдээсэнэ.

Урда Вьетнамдахи дайн

НЬЮ-ЙОРК. февралиин 26. (ТАСС). Урда Вьетнамай Лонг-бинь гэжэ Америкын томо сэрэгэй бэхилэлтые Урда Вьетнамай патриодуудай добтолоной һүүлээр Америкын, Сайгоной сэрэгүүдэй 600 гаран сэрэгшэд хүлһөө буулгагдаа.

Сайгонһоо зүүн хойто зүгтэ 29 километр шахуу газарта байрлаһан энэ бэхилэлтэдэ США-гай армиин 40 мянга гаран сэрэгшэд байдаг юм гээд ЮПИ агентствын корреспондент дамжуулна. Урда Вьетнамай ... подразделенинүүд воскресе... рэнние саг үргэлжэ артил... дана. Мүн Сайгоной хойто ... километр газарта байдаг ... агаарай сэрэгэй бааза шаш... лалдаан болоно.

«ПРАВДА БУРЯТИИ» МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

Нэгэдэхи хуудаһанда: Улаан-Үдын авиазаводой хүдэлмэришэдэй республикын залуушуулда хандаһан уряа. «Правда Бурятии» газетын рейд» гэһэн рубрика доро корреспонденци. Н. Бурмакинай фоторепортаж. ТАСС-ай материалнууд.

Хоёрдохи хуудаһанда: «Мал ажалай ашаг шэмые үбэлдөө хайшан гэжэ дээшэлүүлхэб?» гэһэн А. Дериглазовай статья. Нютагай Советүүдые һунгаха үдэртэ зорюулагдаһан материалнууд.

Гурбадахи хуудаһанда: хилын саанаһаа ерэһэн телеграмманууд.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: «Мертвый сезон» гэһэн кино тушаа рецензи. Нютаг нютагай һонин. Соносхолнууд.

СЭНХИР ЭКРАНУУДТА

18 часһаа үхибүүдтэ зорюулагдаһан кинофильмнүүд. 18.30 минутаһаа «Буряадай алтан hooһон» гэһэн дамжуулга. 18.50 минутаһаа хүгжэм. 19 часһаа «Холо, ойрын һонин». 19.20 минутаһаа «Уласхоорондын асуудалда зорюулагдаһан хөөрэлдөөн». 19.35 минутаһаа «Впереди возвращение» гэһэн киноочерк. 19.45 минутаһаа «Республикын модо бэлэдхэгшэ» гэһэн телевизионно журнал. 20.30 минутаһаа «Автостоп» гэһэн мультфильм. 20.40 минутаһаа «Здоровье» гэһэн телевизионно журнал. 21.10 минутаһаа «Танай дуратай дуунууд» гэһэн дамжуулга. 21.30 минутаһаа 00.30 минута хүрэтэр Москваһаа дамжуулга. 21.35 минутаһаа «Физкультура ба спорт» гэһэн дамжуулга. 22 часһаа орон доторхи һонин. 22.15 минутаһаа залуушуулда зорюулагдаһан дамжуулга. 23 часһаа концерт. 24 часһаа «Эхэ орон» гэһэн телевизионно очерк.

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕ...

Манай адрес, телефону...

г. УЛАН-УДЭ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактора—... приёмная—54-93, зам. редактора—68-08, зам. редак... 62-62, ответ. секретаря—50-52, зам. ответ. секретаря—... отделы: партийной жизни—60-91, сельского хозяйства—... 63-86, пропаганды и агитации—56-23, промышлен... строительства—61-35, советского строительства и быта—... культуры и школ—60-21, писем и рабселькоров—67-8... формации—34-05, общественная приёмная—56-62, ... бюро—57-63, фотолаборатория—33-61.

Гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров БурАССР.

Н-03410. Зак. № 78...